

HOSSZÚ ÚT

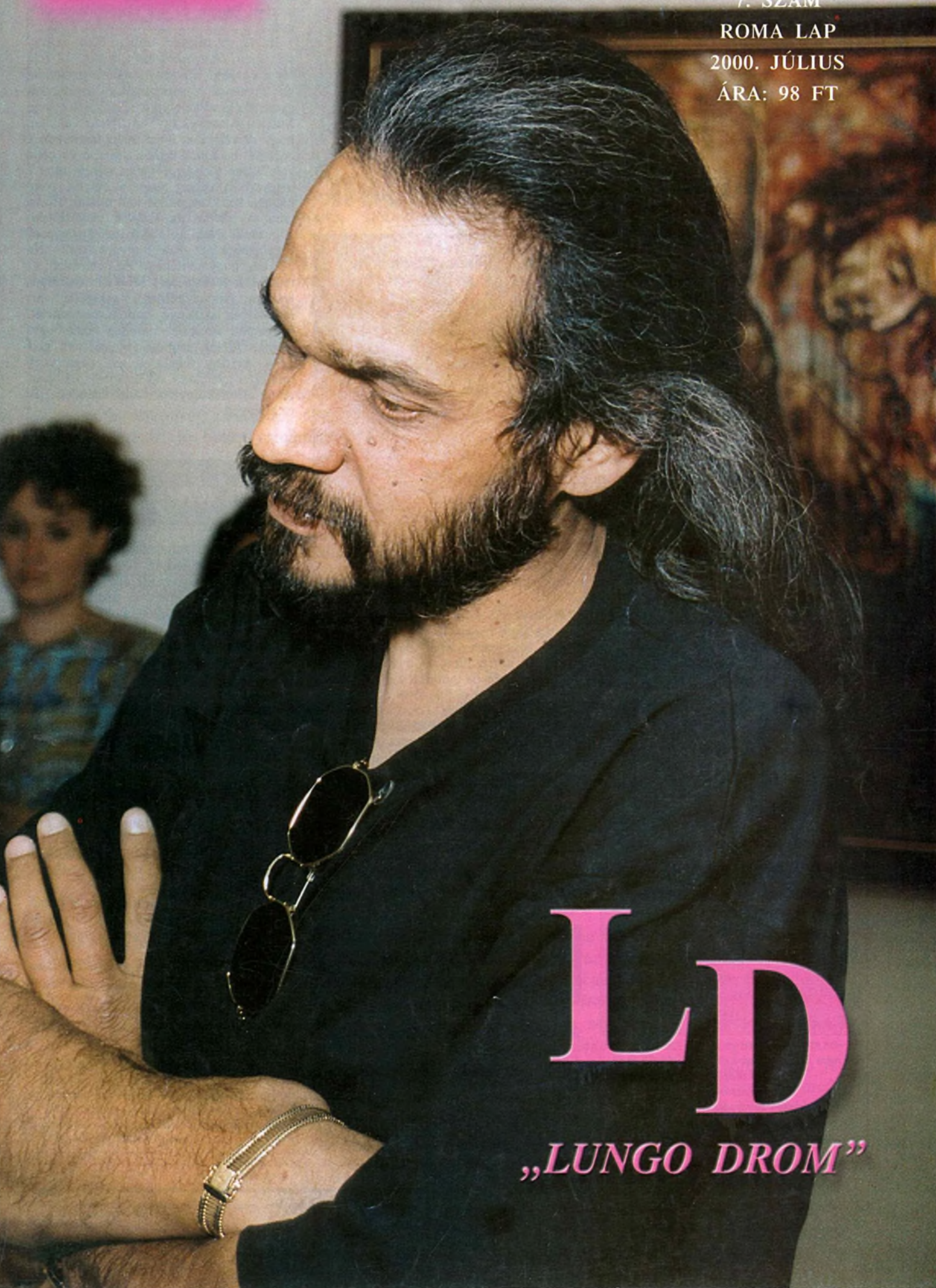
VIII. ÉVFOLYAM

7. SZÁM

ROMA LAP

2000. JÚLIUS

ÁRA: 98 FT

LD

„LUNGO DROM”

P OSTAFORDULT V VAL

Romanap Tiszabezdéden

Romanap Tiszabezdéden

Címlapon: Szentandrassy István festőművész

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP

Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségeikért” Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány

5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax: 56/372-269

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő: Arabeszk 3 Bt.

Munkatársak: Botosné Kótvé Lilla,

Bubáné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,

Pálfi Elvira, Rácz Lajos

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

REPRO STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég

ISSN 1216-982X

Tiszabezdéd községben 1997. október 10-én alakult meg 5 fő vezetővel a Lungo Drom szervezet. Már sok pályázatot nyertünk, közte most is a Roma napot. 2000. június 11-én tartottuk a Tiszabezdédi Holt Tisza partján 50 fővel. Nagyon jó programot állítottunk össze. Babgulyást főztünk, és sokat táncoltunk. A gyerekeknek játékos lehetőség is volt, mivel nagy játszótér állt rendelkezésükre. Kedvükre fociztak, hintáztak és pinpongoztak. Mindenki jól érezte magát.

Szeretnénk még sok pályázatot benyújtani, hogy az emberek életkörülményein javítani tudjunk.

Balogh Árpádné

Lungo Drom vezető

Tiszabezdéd, Táncsics út 33.

Nyílt levél

Nekem csak két gyermekem van, de felháborít az ingyenes fogamzásgátlás ügy.

Néha azt kérdezem magamtól mit keresek én itt a Földön? A cigány nem ember? 23 évesen szültem első gyermekem, 6 évvel később a másikat. Ha éhen halunk sem kérünk segítyt. Aztán három évente egyszer felkeressük a Polgármesteri Hivatalt, azért, ami jog szerint megilletne! És lenéznek,

megáláznak! Mert nincs hol dolgoznom. – Valamire való munkahely, az elit osztályé. – Itthon nevelem egyedül 10 éve a gyermekeimet. Férjem 10 éve eljárt vidékre dolgozni.

Ha 12 gyermekem volna, akkor is úgy szeretném őket, mint ezt a kettőt. 12 felé fájni a szívem. El sem tudnám képzelni, ha az ingyenes fogamzásgátlás miatt két gyermekem valamelyike nem születik meg. Minden édesanya így van. Nem véletlen, hogy itt vagyunk. Isten miért teremtette a cigányt, ha nincs semmi szerepe és célja vele? Isten a cigányt is úgy szereti, mint a magyart, a néget vagy a brazilt. Nem bántani kell, megoldást kell találni. Hiába tanul a gimnazista lányom szociálpedagógusnak? Neki is adnak majd ingyenes fogamzásgátlót? Kik vagyunk mi? „Ne ítélkezz, hogy ne ítéltesz! Ha nem mást, az embert kell tisztelni. Most 3. osztályos kisfiam nagy örömmel újságolta: azt tanulták az iskolában – mióta megszületett én is erre tanítom – minden ember egyformán fontos, bárhová is született, szegény, gazdag, fekete, fehér, sárga vagy miniszter gyereke. Csak a csomagolás más, de az ajándék ugyanaz. Isten ajándéka. És ez a lényeg.

Sz.R.M.

Köszönet

Bélapátfalván a családsegítő segítségével varró-tanfolyam indult. 2000. február 28-tól május 29-ig, heti két alkalommal. Ezúton szeretnénk kifejezni köszönetünket, kemény de sikeres munkájukért a következő személyeknek:

Kovácsné Kiss Ildikónak a családsegítő szolgálat vezetőjének, Kovácsné Kakuk Máriának a családsegítő gyermekjólét szolgálatvezetőjének, akik a helyi Lungo Drom felé is sok segítséget nyújtanak. A varró tanfolyam tanulói köszönetüket szeretnénk kifejezni Tóthné Rétháry Erzsébet tanfolyamvezetőnek, aki nagy türelemmel, szeretettel tanított bennünket és hozzá segített minket, hogy sikeresen elvégezhetjük a tanfolyamot. Hálás szívvel mondanak köszönetet tanulói: Csóka Zoltánné, Aranka, Lakatos Rafaelné, Anikó, Lakatos Zoltánné, Aliz, Hegyi Simonné, Lujza, Radics Zita, Rácz Piroska és Horváth Gyuláné, Rózsai.

Köszönet jár még Nádininé Varga Edit szociális asszisztensnek, aki az óvodából elhozta a gyerekeket és vigyázott rájuk. míg a tanulók tanultak.

Lakatos Zoltánné

Bélapátfalva, Lungo Drom

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Szerkesztőségünk

a mienktől eltérő véleményt is közli.

A leveleket rövidítve,

szerkesztett formában adjuk közre.

Júniusi lapszámunkban Tíz év a göröngyös úton... címmel írtunk Kosztics László fafaragó kiállításáról.

Kosztics László kérésére közöljük, hogy a kiállítás megrendezését a VI. kerületi Cigány Kisebbségi Önkormányzat és a Kalyi Jag Nemzetiségi Szakiskola is támogatja. Az alpolgármester asszony neve helyesen: Hassai Zsófia.

A pofon ára

– No, cigányok! Akartok-e száz pengőt keresni? – kérdezte a gróf és széles mozdulattal elővette a pénztárcáját. Kinyálazott belőle egy százas bankót, letette az asztalra, s feltűnő mozdulattal lesimította.

A romák mintegy vezényszóra abbahagyták a muzsikálást. Tekintetük összevillant.

– Drága Istenkém, de jó volna az a lóvé! – súgta „Csipi” Rudi a cimbalmosnak.

– Senkinek sem kell?! – érdeklődött tagoltan a gróf és a bankjegy felé nyúlt.

– Mit kell érte tennem? – érdeklődött Rudi.

– Óh, semmiség az egész – felelte nyájasan a gróf, – igazán jó boltot csinálhatsz, – nevetett hozzá.

– Mégis? – nyögte Rudi.

– Csak egy pofont kell érte kiállnod, amit én adok a százasért cserébe.

Rudi úgy érezte, mintha rászakadt volna a mennyezet. Megrogyant a térde, s az arcából kifutott a vér, tagjaiból elszállt az erő. De látta a rongyos, mezítelen gyermekeit, akik már hetek óta nem laktak jól.

– Üssön gróf úr! – mondta rekedt hangon.

A cigányok tekintetében dühös fények villantak.

– Még ilyen szégyent! Lóvéért megmáráztatja magát – mondta ki mindannyiuk helyett az öreg kontrás.

A gróf egy lépésre megállt Ruditól, jobb keze hatalmas csattanással dörrent Rudi arcán, aki kibillant az egyensúlyából, mert a gróf nagydarab, bivalyerős ember volt.

– Akarsz még egy százast? – kérdezte nyegle hangon a gróf.

Rudi bólintott. A második pofon után Rudi szája felszakadt, kiserkent a vér. Szeme előtt imbolygott a képzeletbeli, megterített asztal.

Hazafelé menet, Rudi látta az ünnepi ruhába öltözött gyermekeit, amelyet a képzelet felöltöztetett a kétszáz pengőből. Látta a feleségét Minkát, akinek az örömtől ragyogott az arca.

Fütyürészéssel próbálta oltani babonás féltelmét, mivel az útja a temető mellett vitt el, a cigánytelep a halottak nyugvóhelyétől nem messze terült el.

Egy fa mögül váratlanul egy fekete ruhás ember lépett ki. Arca, keze is fekete volt, fején szarvak. Rudi még patákat is vélt látni. Nem mert a látomás szemébe nézni. Meghűlt benne a vér, amikor az ördög, lassú, kimért léptekkel közeledett feléje. Rudi tébolyultan állt.

A fekete ember szőrös keze kinyúlt és elkapta Rudi nyakát és nagy erővel a földhöz vágta, majd a mellkasára lépve megtaposta.

Minka másnap délután jajgatva szaladt végig a cigánysoron, a haját szaggatva a földhöz verdeste magát és sivalkodó hangon ordította, hogy szegény Rudi a halálán van.

A zenekar tagjai gatyában, félmeztelenül szaladtak át Rudiékhoz.

– Mi van veled cigány? – kérdezték sajnálkozó hangon.

– Megmurdelok! Tegnap éjjel eljött értem az ördög. – Fátyolos hangon mesélte el a történetet.

– Ki kell engesztelned! – vélte az öreg kontrás.

– Mit csináljak? – kérdezte Rudi.

– Éjfélkor kimész a tóra és beledobod a lóvét, mert átok ül rajta. És addig muzsikálsz míg a Nap fel nem jön. Már csak ez segíthet rajtad.

Rudi még aznap éjjel elment a tóhoz, behajította a rongyba csavart pénzt, amelybe előzőleg ködarabot tett nehezékeknek, hogy az ördögnek ne keljen feljönnie érte.

Elővette hegedűjét, szomorú nóta szállt fel ujjai nyomán, fáradt szíve meg-megvonaglott. A nagy bánattól még az ég is beborult és hatalmas dörrenés kettéhasította a csendet. Villámok haltak bele a tóba. Az öreg roma ijedtében csárdásra váltott át.

– Táncolj, mulass ördög! – kiáltotta a semmibe. Önkívületi állapotban muzsikálta a frisseseket.

Minka hangja térítette magához. Mindketten letérdeltek, s az ég felé emelték könnyes tekintetüket és segítségül hívták Istent, irgalomért könyörögve hosszan imádkoztak.

Talán azóta sem tudják, hogy Pele a fiatal primás volt a fekete ember. A cigányok összebeszéltek, hogy megleckéztetik Rudit. Erre a feladatra szemelték ki Pelét, aki bekормozta arcát, kezét, és cukrozott vízzel szarvat csavart a hajából. A patát már Rudi képzelete szülte.

Induló új rovatunkban vezető értelmiségiek, írók, közírók, politológusok, politikusok, színészek, gazdasági szakemberek stb. véleményét tesszük közre az adott hónap fontosabb híreiről, eseményeiről.
Ezúttal Gombár Csaba politológust szembesítettük a hírekkel.

„... A magyarországi cigányság áldatlan körülmények között él és ez minősíti az egész társadalmat ...”

– Az 1985-ös földrengés után körülbelül 300 berhidai házat kellett újjáépíteni: ehhez az érintettek többsége kedvezményes kamatozású hitelt vett fel az OTP-től. 1992-ben azonban a kormány piaci kamatokat állapított meg ezekre a hitelekre – ezt pedig sok család már nem volt képes kifizetni. Az OTP-Bank július 1-jét jelölte meg fizetési határidőnek. Ha a családok nem fizetnek, bírói úton elárvereztetik házaikat. A 24 – többségében roma család képtelen törleszteni 1–3 milliós adósságát. Amennyiben a családok nem tudnak engedményeket kicsikarni, az OTP valamelyik székháza előtt éhségstrájkba kezdenek.

– Itt eredendően az állampolgár és az állam között egy szerződésről van szó és lehet, hogy jogilag elfogadhatónak minősíti ennek fölmondását a bank, vagy maga a kormány, de ugyanakkor ismeretes, hogy ez milyen kétségbeesztő helyzetet jelent azoknak a családoknak, amelyek a létminimum alatt, vagy annál is sokkal, sokkal mélyebben élnek. Ez egy elkerülendő konfliktus lett volna. Emlékeztetem szerint igen sokat irt ilyesmirel a sajtó és elég kínos, hogy erre a kormány nem készült fel, és hogy ennyi idő elteltével sincs pozitív megoldás. Ilyen értelemben, ilyen előzmények után embereket az utcára tenni, amikor egyébként is könnyű az utcára kerülni, ez embertelenség. Mindazoknak a politikai szervezeteknek, mozgalmaknak, akik ellenzékben vannak, erről sokkal többet és hangosabban kellene beszélniük.

– Egy 1996-1997-ben a magyarországi rendőrök személyi állományát reprezentáló 1530 fős mintán végzett kutatás során a megkérdezett rendőrök 54%-a vélekedett úgy, hogy a roma identitás kulcseleme a bűnöző életmód. 64%-uk szerint a cigányokra jellemző a vérfertőzés, 88%-uk pedig a romákra nagyon jellemzőnek tartotta, hogy nem tisztelik a tulajdont.

– Sajnos, nem először hallok ilyen vizsgálatokról. Egyrészt mindnyájan tele vagyunk előítéletekkel, ha azonban a

Gombár Csaba Fotó: MTI

NÉVJEGY: 1939-ben született Budapesten. Történelem és filozófia szakon szerzett diplomát az ELTE-n. Hosszú évekig társadalomtudomány kutatóként dolgozott, majd az 1990-es évek elején két és fél évig a Magyar Rádió elnöke. 1993-tól a Korridor Politikai Kutatásokkal foglalkozó csoportot vezeti.

rendvédelmi szervek, nevezetesen a rendőrségben belül, mely a közbiztonsáért felel, ilyen mértékű előítéletek tombolnak, ez – és most nagyon tapintatosan fogalmazok – hallatlanul kellemetlen hír nekünk, akik itt élünk és kinos Magyarország nemzetközi megítélése szempontjából is.

A rendőrségben belül, a rendőrség állományában egy bizonyos számú roma rendőrtisztnek és közrendőrnek kellene lenni. Az Amerikai Egyesült Államokban nem egyszerűen a fekete lakosság, hanem min-

denki számára igen megnyugtató tapasztalat az, hogy évtizedek óta a közbiztonsági szervezetekben, nevezetesen az utcán lévő és nyomozó rendőrségben a kisebbségek szemmel láthatóan ott vannak. És mi mindezt csak ismételtük és az égedta világon semmi előrelépés nem történik. Ha a rendőri szervezetben ilyen mértékű előítéletek tombolnak, akkor persze értem, hogy nem akarnak a soraikba cigányokat fogadni, de ez egy saját farkába harapó kígyó, amitől a problémák nem megoldódnak, hanem tovább mélyülnek.

– Tíz éve lehetne rádiója a legnépesebb hazai etnikai kisebbségnek, a romáknak. Ennek szükségességére a rendszerváltás idején hívta fel először a figyelmet az Autonómia Alapítvány. Azóta lezajlott egy újabb pályázat, amelyen a budapesti frekvenciáért a Rádió C Kft. is indult, de pályázatukat nem támogatták.

– Az elmúlt 10 évben a rádióról és a televízióról szóló hírek botrány botrány hátán, és a frekvencia elosztásában senkit nem sikerült meggyőzni az állami hatóságoknak, hogy ezt a törvénynek – akármilyen rozoga is az – megfelelően végzik. Ezen az általános helyzetben belül azonban – mint minden eddigi kérdésnél is – az ország állapotának egészéről van szó. Amennyiben egy társadalmi csoport elnyomott helyzetben van, nyomorúságos helyzetben van, akkor ez az általános probléma ott sokkal élesebben és határozottabban jelentkezik. Nem lehet ezt épp ésszel megmagyarázni, hogy miért nincs a magyarországi cigányságnak saját rádiója. Érthetetlen. Nem is értem, hogy mik ezek a frekvencia kínldások. Számos műszaki szakember véleménye, hogy a XX. századvégi technika szerint korlátlan mennyiségű frekvencia áll rendelkezésére. Itt igazából úgy tűnik, mintha valaki szűm, válogatná, cenzúrázná, hogy mi hangozzék el az éterben. Erről sokat nem is érdemes beszélni, ez egy értelmetlen butaság ami csak ellenszenvet és konfliktust kelt.

– A kormányzat szegénypolitikája ellen tüntettek szakmai, érdekképviseleti és civil

jogvédő szervezetek a Parlament előtt. Ladányi János szociológus úgy véli, hogy a szegénység elleni harc helyett a szegények elleni „háború” van kibontakozásban. Példaként említette, hogy hosszú ideje nem épülnek szociális bérlakások, az önkényes beköltözőket viszont immár jegyzői határozattal is utcára tehetik.

– Nagyon érdekes volt számomra, amikor a belügyminisztérium valamelyik tisztviselője a kormány ezzel kapcsolatos törvényelőkészítőjével vitatkozott. Azért érdekes, mert úgy látszik, a belügyminisztériumban az ezzel foglalkozók torkán is megakadt az a törvényjavaslat, hogy jegyzői utasításra – 24 vagy 48 órán belül – az utcára kell embereket tenni. Ladányi Jánossal teljes mértékben egyetértek. A kormány hivatalos politikája, amiről nagyon sokat hallhatunk, a tetehős társadalmi rétegek támogatásáról szól. Magától értetődő, hogy mindazokon a cigány és nemcigány családokon csattan az ostor, akik nem tehetősek és nem is módosak. A kormány célja, hogy gazdag, középosztálybeli családokat támogasson, a legkülönbözőbb ágazati rendeletek és törvények ennek segítésére születnek, a nyomorultak pedig még nyomorultabbak lesznek.

– „A zámolyi romáknak jelen pillanatban én úgy érzem, hogy az országban, az emberek között nincs helyük, mivel az állatvilágban az állatok is az élősködőket kivetik magukból” – mondta a Magyar Televízió Híradójában Csete Dezső, Csór polgármestere.

– A zámolyi romákról töméntelen hír jelent meg, feltételezem, hogy nem ma született bárányok ők sem, de egy ilyen kijelentés egy önkormányzati tisztviselő szájából egyszerűen minősíthetetlen, elfogadhatatlan. A problémákat kellene megoldani, akármilyen nehéz is a helyzet. Ez nem problémamegoldás, ez a probléma kiélézése. A közéletben semmilyen párt színeiben, semmilyen tisztségben, senkinek ilyen kijelentéssel egy perccig nem volna szabad maradnia Magyarországon, a XX. század végén.

– A rendőrség szeretné, ha tagjai között minél több volna a roma. A feltételeknek megfelelő cigány fiatalok ösztöndíjat kapnak és az OCO javaslatára a rendőrtiszt főiskolán várhatóan a roma értelmiség kiemelkedő személyiségei is előadásokat tartanak majd.

– Mégis csak mond valami jó hirt. Ha a rendőrségen belül ez az akarat kifejeződik, akkor mégis csak van remény. Valószínű, hogy a magyarországi cigányságon belül ezzel kapcsolatos ellenkezés is előfordulhat, mert lehet, hogy néhányan úgy vélik, janicsárnak viszik a cigány fiatalokat. De az is igaz, hogy például az Amerikai Egyesült Államokban a színes bőrű rendőrök sokkal hatékonyabban és megfelelőbben tudnak eljárni a saját kisebbségük körében. Ennek nagyon sok más pozitív társadalmi következménye is van. A cigányszervezetek részéről ezt a kezdeményezést maximálisan támogatni kellene.

– Magyarországi romák vándorolnak ki Kanadába.

– Általában az a vélcényem, hogy mindenki olyan országban lakik, ahol akar. A szabadköltözködés joga nem csak országon

belső, hanem nemzetközileg is természetes. Nem vagyok híve annak, hogy ha például valaki nyomorog Kárpátalján, maradjon ott. Mindenkinél meg kell adni azt a lehetőséget, hogy odamenjen, ahová szeretne. Más kérdés az, ha nem egyszerűen csak a jobb, a szebb, a normálisabb, értelmesebb életért távoznak, hanem az ellenük elkövetett vélt, vagy valós atrocitások miatt. Magyarországi imigójának ez rosszat tesz, ha így van. És az eddig elmondottakból úgy tűnik, hogy így van. Az ország számára ez egy kedvezőtlen dolog, de had tegyem hozzá azt is, hogy Magyarország a nemzetközi migrációnak kívánatos pontja, ide nagyon sokan szeretnének jönni. Ennek fonákja, hogy van, aki innen nem csak jobb helyre vágyik, hanem menekül is.

– Az RTL Klub rejtett kamerával készített felvételeket mutatott be arról, hogy a bogácsi általános iskolában a roma tanulók külön sorakoznak az ebédhez, társaiktól eltérően műanyag abrosszal terített asztalhoz ülnek és megjelölt tányérokba esznek. Egy tanuló arról is beszélt, hogy külön tanulnak, ballagnak. A polgármester cáfolta, hogy származásuk alapján osztották volna csoportokba a gyerekeket.

– A legszívesebben ezt már nem is kommentálnám, mert ehhez nem lehet mit hozzáfűzni. Egyrészt sorozatosan hallunk ilyen híreket és az ember nem akar hinni a fülének, hogy ilyen típusú faji megkülönböztetés a XX. század végén Európában még van. Az megmagyarázható, hogy miért van előítélet, de hogy bátorság, hogy készítés van a döntéshozókban, akár iskolaigazgatóban, akár napközivezetőben, polgármesterben, hogy ilyet csináljon, ez nem egyszerűen előítélet kérdése, hanem az ország politikai klímájában megmutatkozó alapvető civilizálatlanság. Hogy ilyenre egyáltalán sor kerülhet. Ehhez – közvetve vagy közvetlenül – nagyon sok batoritást kapnak. Ez egészen elképesztő dolog.

– Az egész társadalom sorskérdése, hogy milyen jövő vár a magyarországi romákra – jelentette ki Kósáné Kovács Magda, a parlament emberi jogi bizottságának elnöke egy budapesti nemzetközi cigány tanácskozáson.

– Nem szeretem a sorskérdés fogalmát, de a mondottak tartalmával egyetértek. A magyarországi cigányság áldatlan körülmények között él és ez minősíti az egész társadalmat. Itt mindenképpen azokat a pozitív megoldásokat kellene a politikusoknak keresni, amelyek a magyarországi cigányságot integrálják, életszínvonalát emelik, iskolázottsági szintjét növelik. Én egy pillanatig nem kételkedem azok őszinteségében, akik félnek a cigányoktól, alappal, alaptalanul, mert betörnek a házukba, ellopnak valamit vagy leszedik a gyümölcsceikt. Félelem között nem jó élni és mindenki szeretne félelem nélkül élni, egy jobb közrendben élni. Az, hogy ennek ilyen formában adnak hangot, mint az előző példákban az elég megrendítő és ismétlem, az ország civilizációs színvonalának kellemetlenül alacsony színvonalára mutat, ugyanakkor nyilvánvaló politikai feladatai vannak mind a törvényhozásnak, mind pedig a kor-

mánynak, hogy ezen pozitív értelemben változtasson.

– A Cigányügyi Tárcaközi Bizottság rendkívüli ülést tartott júniusban, melyen Farkas Flórián, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke nem vett részt. Távolmaradását azzal indokolta, hogy a „tavaly elfogadott cigányügyi kormányhatározat óta nem történt érdemi lépés a romák érdekében.” A CTB ülésén egy hosszú távú stratégia kidolgozásáról beszéltek, holott még az eddigiekben sem történt előrelépés.

– Legalább beszélnek róla és ez már valami. Annál jobb, mintha eltitkolnánk, hiszen sokáig nem volt szabad a szegénységről, a cigányság problémájáról beszélni. Ehhez képest ez egy jobb helyzet. Ha azonban ez nem más, mint üres, megfoghatatlan ígérlet és a kormány nem képes tetteivel meggyőzni az érintett kisebbséget – mely szavazati szempontból sem elhanyagolható –, hogy sorsa javul, az a kormány tevékenységét minősíti. Az Európai Unióhoz való csatlakozásnál a napirendek között nagyon előkelő helyet foglal el a roma népesség másokkal egyenlő állampolgári jogainak biztosítása, ennek már komoly figyelemztetést kellene jelentkezni a kormány számára. Azonban hogy ez valóban így lenne, ennek egyelőre semmi jelét nem látjuk. Ez kellemetlen és szomorú, de e téren stagnálás van.

– Az Unió csatlakozás mennyire jelenthet lehetőséget a magyarországi kisebbségeknek, konkrétan a cigányságnak?

– Egyrészt az egyesülő, európai politikai határok mögé való bekerülés mind gazdasági, mind lélektani szempontból nagyon sok pozitívummal jár, tekintettel arra, hogy az Európai Unió szociális chartája a szegényeknek, az elesetteknek jelent számos pozitívumot. Másrészt pedig a legkülönbözőbb regionális és etnikai ügyek felkarolása, az hogy – ugyan rozoga a demokrácia az Európai Unión belül –, de egyre több fórum nyílik mind az elmaradott régióknak, mind az etnikai kisebbségeknek. Nagyon sok cigány ember él az ország legelmaradottabb régióiban, olyan mindent nélkülöző falvakban, hogy ott már mindegy, hogy cigány vagy nemcigány valaki, mert a mozgulási lehetősége gyakorlatilag a nullával egyenlő. Az Európai Unió az elmaradott térségeknek regionális fejlődésben, az etnikai különbségek tiltásában komoly pénzügyi, politikai és morális lehetőséget jelent. Ugyanakkor az Európai Unióban minden olyan politikai erővel szemben, amely etnikai megkülönböztetésekre és diszkriminációra hajlamos kényszerítő jogszabályok vannak. Mind a magánjogi, mind pedig államjogi vonatkozásban számos olyan pozitívum van ami a jövő ígérete, amely közvetve vagy közvetlenül a magyarországi cigányságot is egy jobb lehetőséggel kecsegteti. Nem szeretnék nagy szavakat mondani, de fontos, hogy az Európai Unióba kerüljünk. Ennek csak rossz alternatívája van. Ha kimaradunk – s mindegy, hogy ennek mi vagy mások az okai – annak mi látjuk a kárát.

Paksi Éva

A CIGÁNYSÁG HELYZETE ÉS SZEREPE A XXI. SZÁZAD KÜSZÖBÉN

Nemzedékekkel együtt a millenniumért

2000. június 14-én az Oriental Hotel adott otthont a VIII. Nemzetközi Cigány Konferenciának, amelynek fővédnöke POKORNI ZOLTÁN oktatási miniszter volt. Meghívott vendégek: DR. HENDE CSABA politikai államtitkár, ROCKENBAUER ZOLTÁN kultusz miniszter, KÖRÖSI ORSOLYA államtitkár-helyettes, SRIMATI LAKSHMI MAHARANI PURI India nagykövetasszonya, hercegnő.

Cselekvés és Kooperáció

Arany Erzsébet docens azt hangoztatta, hogy a cigányok és a magyarok egy cselekvésben vesznek részt. A helyzetfelmérésen át vezet az út a helyzetbehozásig. Ez az út csak az oktatáson át vezethet, s be kell vallanunk, hogy ez az út nemcsak, hogy szövevényes, hanem embertpróbáló is, mivel nagyon nehezen járható.

A pedagógus érzékenysége nap mint nap szembesül azokkal a társadalmi és emberi kihívásokkal, amelyek napjaink gondjait képezik. – Mire gondolok – tette fel a költői kérdést Arany Erzsébet nemcsak önmagának, hanem a hallgatónak is. Elsősorban a hátrányos helyzetből „jött” gyerekek – és itt nemcsak cigány gyerekekről van szó – hanem, komoly szociális gondokkal küszködő családokra gondolok, munkanélküliség, alkohol, válás stb., s mindazokra, akik sem morálisan, sem pedig gazdaságilag nem tudnak megfelelni azoknak az elvárásoknak, amelyet az iskola követel tőlük. Legtöbb esetben önhibájukon kívüli okok miatt

képtelen lépést tartani, ez az iszonyú gond, teher a pedagógusok „nyakába” szakad, s bizony tenni kell, méghozzá minél többet a gyermekek védelméért.

A nehéz helyzetben lévő gyermekek szülei nem dolgoznak – önhibájukon kívül eső okok miatt –, a sok testvér még jobban nehezíti a helyzetüket. Sok esetben a roma lányok 14 évesen szülnek és a fiúk 15 évesen már apák.

Közösségfejlesztés

U. Kiss Erzsébet beszélt a Kárpátaljai régióról. 5 ország bevonásával alakult meg a Kárpátok Alapítvány. Ezekben a régiókban 30% kisebbség él embertelen körülmények között. Az öt országban 280 szervezet van. Egymillió USA dollár áll az alapítvány rendelkezésére. Az alapítvány finanszírozza a roma önkormányzati vezetők képzését, amely jogi és szervezési feladatok bonyolítására tanítja meg a tréning résztvevőit.

Remmer Ferenc professzor úr a Romániában élő roma kisebbségekről beszélt, azok helyzetéről és lehetőségeiről. Mintha a ma-

gyar viszonyokról „kottázták” volna le, annyira hasonlatosak voltak a megoldásra váró gondok, problémák. Talán annyiban más, hogy még jobban ki van élezve a rasszizmus, s a cigányok helyzetbehozása még keservesebb mint nálunk.

Habsburg György főherceg őszinte örömét fejezte ki, hogy a feleségével meghívott vendégként jelen lehet, s hogy üknagyapjáról megemlékeznek és méltatják munkásságát, amely a cigányokhoz való viszonyát fejezte ki. Habsburg György főherceg arról is említést tett, hogy az üknagyapját nem csak főúri passzió vezette a cigányok megismeréséhez, hanem tudományos alapossággal ismerte és tanulta meg a cigány nyelvet, amelyet a leányával is megtanított. Ez volt a titkos nyelvük, ezen a nyelven leveleztek is.

A főherceg megemlítette az Alcsui kastélyt is, amelynek helyreállítása után szeretne egy roma múzeumot létrehozni a kastélyban, így állítva emléket József Károly főhercegnek és cigány barátainak, mert nagyon sok cigány keresztfia volt.

Rác Lajos

Antall József EMLÉKEST

**VENDÉGEK: Dr. Hende Csaba politikai államtitkár,
Szabó Tibor a Határontúli Magyarok Szövetségének elnöke,
Dr. Szabad György professzor, az Országgyűlés volt elnöke, Juhász Judit volt szövivő,
Szabó Iván volt pénzügyminiszter, Pálfi Örs és Dr. Antall Józsefné.**

Szabad György professzor úr beszélt Antall József és a Millennium összefüggéséről, Szent István államalapításáról és az új magyar alkotmány kidolgozásáról, amelyet az Antall-kormány eszközölt a kommunizmus lebontása után. Kisinger volt amerikai külügyminiszter az egyik legnagyobb formátumú politikusnak ismerte el a keleti régióban. Nemcsak tudás és bölcsesség tekintetében, hanem a kisebbség elfogadásának és életlehetőségének jobbítását is szívügyének tekintette.

Juhász Judit volt szövivő, emígyen jellemezte őt: hallatlanul sokat követelt elsősorban önmagától, de a munkatársaitól is elvárta, hogy minden esetben naprakészek legyenek. Ugyanakkor szabad utat engedett a kreativitásnak. Mindig elolvasta a referátumokat, sőt dolgozott is belőlük, mellérakva a saját elképzeléseit. Apró jelzésekkel tudatta elégedettségét. Aki mellette dolgozott, az hamar megtanult olvasni ezekből a jelzésekből.

Dr. Antall Józsefné köszönetét fejezte ki a szervezőknek, hogy megemlékeztek férjéről, az első szabadon választott miniszterelnökről. Elmondta, hogy a férjének kétségei voltak afelől, hogy vajon szeretik-e őt az emberek. E dilemma

feloldását segítette elő ez az emlékezés, amely róla szól. Köszönet érte.

Rostás-Farkas György a konferencia megálmodója, s Regyben szervezője azzal zárta be a rendezvényt, hogy össze kell jönnünk és beszélünk kell a gondjainkról, problémáinkról és megoldási alternatívákat kell keresnünk „betegségünk” gyógyítására, mert bizony „beteg” nemzet a miénk. A gyógyulás csak közös összefogással lehetséges. A sebek hegednek, de olykor bizony a rasszista indulatok újra és újra feltépik a varasodó sebeket. És mi nemcsak szellemileg, hanem fizikailag is vérzünk, mert az atrocitások sokszor fizikai fájdalmakat okoznak.

Rostás-Farkas György is a párbeszédben látja a cigánykérdés megoldását, és abban is, hogy a haragot, a viszálykodást félre kell tenni, mindent a célnak rendelni alá. A különböző konferenciák jó lehetőséget kínálnak arra, hogy közös utakat, nevezőket és megoldásokat találjunk arra, hogy miként jobbíthassunk saját életünkön. Ehhez kell a társadalmi összefogás, mert egyedül nem megy!

Rácz Lajos

RÁCZ ÖDÖN sikere

Különös zenei élményben volt része mindazoknak, akik július 23-án, vasárnap, a Magyar Televízió M2-es csatornáján délután 4 órakor megnézték és meghallgatták a Fiatal Muzsikusok 10. Nemzetközi EBU-s versenyét. A döntőket Norvégiaából, a világhírű bergeni hangversenyteremből közvetítették világszerte.

A jövő nagy zenei reménységei legkiválóbbjainak jelentős részét hallhatta és élvezhette a zeneértő világ. Ciprustól Oroszorszáig, Ausztriától Norvégiáig képviseltette magát Európa. Virtuóz hegedűsök, pianisták, ütőhangszerek, csellisták, trombitások kápráztatták el tudásukkal a közönséget, a tv-nézőket. Nem tudom, hány fiatal indult a nemes ve-

telkedőn. A döntőbe végül is nyolc művész került. Egy osztrák ütőhangszeres, egy finn csellista, egy orosz és lengyel pianista, egy holland hárfás, egy norvég hegedűs, egy francia trombitás és a mi Rácz Ödönünk Magyarország képviselőjében.

Csak a legnagyobb elismeréssel lehet szólni valamennyi ifjú művész teljesítményéről. S őszintén szólva, a lehetetlenre vállalkozott a szaktekintélyekből álló zsűri, amikor megpróbálta összehasonlítani és egyenlő mércével értékelni az osztrák ördögös ütőhangszeres teljesítményét és a francia trombitását. Valamennyire ezt lehet mondani.

Nem tudom közvetítette volna-e az MTV2 ezt a hangversenyt, ha nem jut a

döntőbe a virtuóz cigány fiú, a nagybögös Rácz Ödön. Bár elsősorban személyes sikere, hogy a fiatal tehetségek közé került, s szárnyára kapta a világhír, ez a kimagasló teljesítmény azonban a cigány zenész családok hagyományörző képességét is bizonyítja. A még alig 19 éves múlt fiatal cigány fiú Paganininek egy olyan művét adta elő nagy átéléssel, virtuozitással, hangszerének teljes birtoklásával, amely első ízben került bemutatásra zenekari kísérettel. Fergeteges sikerű ősbemutató volt.

Rácz Ödön nagybögösre, a fiatal művészre büszke lehet a cigányság, az egész ország, amelynek hírnevét öregbítette e hallatlan nagy sikerű hangversenye.

F.K.

Hiányzó megyei roma képviselő

Kaltenbach Jenő, a kisebbségi jogok országgyűlési biztosa csaknem kétszáz paragrafusból álló törvénytervezetet készített az ismert, s oly sokat emlegetett, 1993 júliusában az Országgyűlés által elfogadott, az úgynevezett 77-es nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény módosításával kapcsolatban.

Felmerül a kérdés: mi az, ami a régióból megmaradna? Valójában nem sok minden. Ám az országgyűlési biztos törvénymódosítási koncepciójából ismét kiderül: valójában egy kerettörvénnyel „dolgoztak” eddig a települési és kisebbségi önkormányzatok, egy „lyukas” törvénnyel, sok esetben egy parttalan, így is, úgy is értelmezhető törvényhalmazzal. S ki-kétszázának megfelelően alkalmazta vagy nem. Joggal merül fel, s kérdezem: csoda-e, hogy ilyen jogi háttérrel, garanciával nem működtek/működnek elvárhatóan a roma önkormányzatok? Úgy tűnik, hogy az illetékesek is belátták/belátják: ez a helyzet így nem tartható tovább. Hogy meddig, arra egyelőre válasz nincs. A magyar kisebbségi törvényről szóló propaganda azonban szinte csak úgy harsog külföld felé, s ajánljuk boldognak-boldogtalanoknak, kikiáltjuk Közép-Kelet Európa legkorszerűbb nemzeti és etnikai kisebbségi törvényének. Isten mentsen meg, hogy valami hasonlót fogadjanak el a környező államok parlamentjei.

Elképzelhető viszont: ha újjászületik, s korszerűbbé válik a törvény, akkor érdemes lesz ajánlásra. De addig?! Félrevezetnénk más országok nemzeti és etnikai kisebbségi pártjait, szervezeteit, állampolgárait. Bizonyára nem tévedek, ha azt mondom: sok víz lefolyik a Tiszán, míg az országgyűlési biztos módosító törvénycsomagja azokra a fórumokra kerül, ahol döntenek róla. Legjobb tudomásom szerint az Országos Cigány Önkormányzatnak is elkészült a törvényt módosító csomagja. Kér-

dés, lesz-e egyáltalán politikai szándék-akarat, hogy hamarosan az Országgyűlés elé kerüljön. Vagy meg kell várni az újabb ciklus kezdetét, a 2002-es esztendő? Peszsimista vagyok. Nem gondolom, hogy a törvény módosítását napirendre tűzi az Országgyűlés a közeljövőben. Bár tévednék! Sürgetőleg hathat az Európai Unió figyelmeztető jelzése is!

A Népszabadságban február 7.-én publikált Kaltenbach-féle törvénymódosítása koncepcióból is kiderül, hogy kardinális kérdésekről van szó. Továbbgondolásra, vitára érdemes. Első olvasatra sok olyan elem van benne, amely gyors megvalósítás után kiállt. Essen most csak szó az egyik fontos hiányzó láncszemről, a középszintről. Öröndöletes, hogy bizonyos tanácskozásokon, már nem csak a roma önkormányzati képviselők, hanem megyei állami, társadalmi vezetők is érzik a hiányát, mert azt észlelik, hogy nincs érdemi, legitim tárgyaló partner a cigányság részéről kisebbségi ügyben, ha megyei, regionális érdeket kell képviselni. Ezért aztán a legképtelenebb dolgokkal állnak elő.

Volt olyan fórum, ahol az egyik megyei közgyűlési alelnök – jó szándékkal! – valamiféle újabb cigányparlament megalakítását sürgette, melyet roma szervezetekből alakítanának meg a megyékben. Ez fából vaskarika. Nem legitim szervezet, amely képes lenne lefedni egy-egy megye cigányságának az érdekét. Ami a kisebbségi törvényből kimaradt megyei roma önkormányzatok meg nem alakítását jelenti, amit máig nem tudnak elfogadhatóan megmagyarázni alkotmányjogászok – rosszabb minden tekintetben a helyzet, mint a rendszerváltás előtt! Abban a világban a megyei tanácsok mellett működtek roma koordinációs bizottságok. Gázdsók közül neveztek ki cigányreferenst is! Lehet itt-ott akadt közöttük roma is. A lényeg: döntöttek a cigányokról, megkérd-

zésük nélkül! Legtöbb megyében ma is hasonló a helyzet. Van a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlésben is úgynevezett kisebbségi bizottság, de roma vagy más nemzetiségiek nélkül!

Csak az az érdek ér valamit, amelyik megjelenik, amelyiket képviselnek! Ebből egyenesen ered és következik az, hogy az érdekeket fel kell ismerni, a pártoknak, szervezeteknek felvállalni. Csak ez esetben jelenhetnek meg a társadalmi nyilvánosság előtt. Politikai akarat hiányában – nem szólva most a „lyukas” törvényről – mind a mai napig csorbul a cigányság megyei érdekének megjelenése, képviselése. Ez az az egyik fontos hiányzó láncszem, amelyet sürgősen pótolni kellene!

Egyfajta megoldási javaslatot tartalmaz erre Kaltenbach Jenő kisebbségi biztos törvénymódosítása is, amely szerint a kisebbségi választásokon nem csupán a helyi testületek, hanem a megyei és országos önkormányzatok összetételéről is döntés születne. Sok sürgős teendő mellett az egyik legfontosabb lenne a megyei szintű érdekképviselő megoldása. Addig is, amíg módosítják a törvényt. Ehhez minden megyében a megyei közgyűlésekben résztvevő képviselők közakarata szükséges. Ha a pártok és képviselők felismerik: halaszthatatlan feladat a megyei cigányképviselő, a kormány középtávú roma-programjának megvalósítása, akkor lépnek, döntenek, ha nem, marad minden a régiben, úgy mintha e fertályon nem is történt volna rendszerváltás. És marad a joghézag, a romák megyei érdekképviselő nélkülisége, lehet tovább a zavarosban halászni, olyan disz cigányt elfogadni partnernek, akiket a hatalom akar. És várhatunk évekig, míg a szükséges törvénymódosításokra sor kerül.

Farkas Kálmán

Nyárra sem maradtak olvasnivaló nélkül azok, akik érdeklődnek a hazai cigánysággal kapcsolatos kiadványok iránt. A Zalai „A Nostu” (Miénk) Egyesület a Zalai Cigányság Jogaiért elnevezésű szerveződés igen értékes kiadvánnyal jelentkezett, amelynek a Cigányságért Nagykanizsán címet adták. A kanizsaiak hosszú évek óta élen járnak az iskoláskorú cigány és nem cigány gyerekek körében végzett, nagyon is átgondolt, tudatos és egymásra építő tevékenységi formák alkalmazásában. A város általános és középiskolaiban az osztályfőnöki órákon évről-évre megvitatják, s megpróbálják oldani a cigánysággal kapcsolatos előítéleteket. Bevezették a cigány népismereti órákat is. A cigány kisebbségi önkormányzat szervezésében működő Hétvégi Kollégium a kevésbé eredményes cigány tanulók felzárkóztatása, de az óvodások iskola-előkészítése terén is tett igen komoly lépéseket. Van tehát elég tapasztalat, s megérték az összegzésre és továbbadásra. Az említett kiadvány rövid – de valóban nem mellőzhető – történelmi áttekintést ad a közelmúltból, felvázolva annak a szervezeti összefogásnak lépcsőfokait, amely nélkül elképzelhetetlen lett volna bármiféle siker. A **Horváth Krisztina** által összeállított és szerkesztett füzet részletesen kitér a szervezési kérdésekre, és nagy terjedelemben közöl részleteket a cigány népismereti oktatás általános és középiskolai segédanyagából. Mindezekben a – másutt is jól hasznosítható, gyakorlati tapasztalatok által igazolt – dokumentumok mellett, helyett szorítottak az oktatáshoz köthető kulturális szakköröknek és a Délnyugat-dunántúli Cigány Közgyműteménnyel kapcsolatos információs anyagnak is. Valóban követésre méltó, s követésre alkalmas példákat kínálnak. Remélhetőleg – a helyi sajátosságokat is szem előtt tartva – mind többen fognak vállalkozni meghonosításukra. (Beszerezhető a kiadó egyesületénél és a nagykanizsai kisebbségi önkormányzatnál.)

Hasonlóan a tapasztalatok átadása indította az Ökonet Kft.-t, hogy a Soros Alapítvány Roma programjainak díjnyertes írásait köteté szervezze. A könyv címe: Etűdők módszertanra. A pályázat célja az volt, hogy a tanárok pályamunkáin keresztül a szakmai nyilvánosság megismerkedhessen a roma tanulók patronálásának szakmai, pedagógiai, oktatási kérdéseivel, és – ami még ennél is fontosabb – a pedagógusok e munkájuk során szerzett személyes élményeivel, tapasztalataival. Tizenöt pedagógus nyilatkozik meg egy-egy írás erejéig. Tulajdonképpen mindegyik lírai vallomás – s ha **Makarenko** annak idején nem foglalja le magának a szókapcsolatot –, nyugodtan írhatnánk azt is: pedagógiai hősköltemény. Akad, aki fölöttébb tárgyyszerűen rögzíti, mi volt az a program, amit megtervezett, majd rögzíti a folyamatot, amely során, a

személyes kapcsolatok hatására újabb és újabb tréningeket, tantárgyi segítségüket eszelt ki az eredményesség érdekében. Van szerző, aki egy roma tanuló sikertörténetét mutatja be tanévről tanévre követve hőseit, botlásait sem rejtve véka alá. Megint más, a diák-tanár-tananyag hármasa merev határainak – kezdetben nehézkes feloldásáról ír (kiderül például, hogy folyamatos vonulás közben, akár templomban és cukrászdában is lehet tanítani). Olvasható olyan tanulmány is, amelyben a patronáló tanár a kudarcokat veszi számba, s azok elemzésével jut el a leszűrhető tanulságok megfogalmazásáig. Mivel a könyvet a Soros Alapítvány jóvoltából valamennyi hazai iskolában terítésmentesen eljuttatták, – miként a nagykanizsaiak könyvétől is – remélni lehet, hogy a roma fiatalokkal kialakított iskolai bánásmód új elemekkel gazdagodik majd országszerte. (Vélhetően maradtak még az Alapítványnál is elérhető példányok, de a könyv rövidesen kereskedelmi forgalomba is kerül).

Juhász Éva „Moro raj jertyiszár” című kötete a Szekszárdon működő Romológiai Kutatóintézet kiadványa, a Studium Minoritatum sorozat – **Gémes Balázs** által szerkesztett – első darabja. Alcíme: Egy görög katolikus cigányközösség vallási élete. A szerző annak eredt nyomában, hogyan szerveződött és erősödött meg Kántorjánosiban – e Mátészalkától húsz kilométerre levő településen – az önálló görög katolikus cigány egyházközösség. A településen élőknek csak mintegy 36–39%-a cigány (számuk 750–800 főre tehető), mégis hitük erejéből és komoly áldozatvállalásuk árán, saját templomot emeltek. Juhász Éva vallási hagyományait és gyakorolt népszokásait, a temetésekkel, más vállalásukkal, a vallásgyakorlással, a búcsúkkal összefüggő nézetrendszerüket, valamint a község nem cigány lakosaival, a közvetlen és távolabbi környezettel kialakult kapcsolataikat vette górcső alá. Fontosnak tekintette annak feltárását is, hogy miként és mennyiben hatott a kántorjánosi cigányság számára ösztönző példaként a közeli – s korábban szintén templomot építő – Hodász cigány egyházközössége. Ők egyébként már a körükben végzett, közel fél évszázados múltra visszatekintő pasztorizációs tevékenységgel büszkélkedhetnek. Térképek és fényképek, valamint rövid bibliográfia segíti a tájékozódást. A mellékletben pedig cigány nyelvű imádságok, egy – a helyiek körében nagy visszhangot kiváltó – Mária-megjelenés jegyzőkönyve, egy cigány asszony megtérésének és vallásgyakorlásának hiteles története, s néhány helyben népszerű böjti recept árnyalja tovább az ismereteket. Beszerezhető a Romológiai Kutatóintézet címén (Szekszárd, Kálvin tér 10.)

Hegedűs Sándor

Önbecsülés és cigány kultúra

Irodalmunkról a Tiszaligeti táborban

Tágranyitott szemekkel néz rám a jövő. Seregnyi gyerektekintet figyel, emésztí szavaimat, s hangos válaszuk nélkül is hallom, s látom, fejbólintásaikból visszhangzik vallomásom: legyetek büszkéek arra, hogy cigánynak születtetek. Vállaljátok és valljátok meg mindenkor, minden időben, minden nehéz körülmények között életetek végéig.

Immár nyolc éve, hogy ilyen tájt június végén, a vakáció elején találkozom cigány kisdíákokkal Szolnokon, a Tisza-ligeti táborozáskor. 1992 óta úgy jövök ide, mintha haza jönnék. Nekünk, az idősebb roma generáció tagjainak nem adatott meg, hogy gond nélkül, rólunk mégis gondoskodva, vigyázó felügyelet mellett együtt töltsünk akár néhány napot is, gyerekeként.

Csak hálás köszönet illetheti azokat, akiknek a figyelme a holnap, a jövő felé fordul, s hasznos programokat szerveznek. Önfeledt szórakozásukat biztosítja minden esztendőben azoknak a cigány gyerekeknek, akik sok kedves emlékekkel és élménnyel távoznak egy-egy kurzus után, új barátságok szálait szöve. Immár nyolcadik esztendeje tapasztalom mekkora szeretet övezi itt a gyerekeket. Köszönhető ez elsősorban az Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány titkáranak, a Lungo Drom roma lap felelős szerkesztőjének és munkatársainak. Ők azok, akik most is

gondoskodtak arról, hogy szó essék a roma kultúráról, s benne elsősorban a cigány irodalomról és annak alkotóiról.

Figyelem a gyermek tekinteteket, s érzem, hogy értik amikor azt hangsúlyozom, hogy nincsenek alá és mellérendelt, illetve első vagy másodrendű-rangú kultúrák. Kultúrák vannak, s ezek sorában az egyik a cigányság kultúrája. Rangjáról, különö-

műveiről, a Holtak arca fölé c. verseskötetéről szölok, a Tűzpiros kígyócska cigány népköltészet gyöngyszemeit szemelgetem. Jóleső érzés tudni, hogy amikor a személyes névmások kapcsán az én tudat szerepét, fontosságát, a személyiség kibontakozását és identitásunk, önazonosságunk vállalását boncolgatom, értik miről van szó. Érttem is érzem is, hogy itt negyedszázadnyi gyerek szempárból a jövő csilán felém, s azt is látom, van értelme annak, hogy írunk! Van kiknek. És örül a lelkem, mert ott tudom magam mellett a cigány irodalom-órán a poklok poklát megélt s a Parnasszusra szárnyaló költőt **Rácz Lajost**, aki Emléketeket égetek c. költeményének előadásával kápráztatja el a hallgatókat.

Hallottatok-e **Choliról**? Innen-onnan integetnek. Örülök. S ámulnak, amikor műfordítóként is bemutatom, aki cigány nyelvre fordította az Új Testamentumot és **József Attilát**. **Csemer Gézáról** ezután már bizto-

Az irodalmi foglalkozások mellett táncra is jutott idő. Fenyő Mikitől a legtöbb táborozónk kapott autogrammot.

sen irodalmáról meg azért kell, szükséges beszélni, mert hivatalosan alig vagy nem hallani róla. Pedig európai rangú a magyarországi cigány irodalom.

Több, mint negyedszázadnyi gyerek figyel, s issza szavaimat. Sokuk nem, vagy alig egy-kettő hallotta a világhírű cigány naiv festő **Balázs János** nevét, aki a salgótarjáni szegény világból indult el. Felcsillan a szemük amikor a cigány **Adyról**, **Bari Károlyról** és

san fogják tudni, mit is jelent a Habiszti. És remélem nem csak a cigány telepről érkezettek értik majd meg a szó hangulatát, sokszínűségét, árnyalt értelmezését. S ne tűnjék szerénytelenségnek, csupán irodalomtörténeti tényként jeleztem: 2000. április 11.-e immár a magyarországi cigányság ünnepe. Ez alkalommal első ízben került sor a legmagasabb kitüntetések átadására Budapesten. Életmű-díjat kapott **Orsós Jakab** a

beás cigány író és fadaragóművész, **Lakatos Menyhért** az oláh cigány író, a cigány prózairodalom megteremtője és **Farkas Kálmán** író-publicista a romungró cigány ember.

Ezek a cigány gyerekek első alkalommal hallottak a világhírű festő-inkről, **Péli Tamásról** és **Szent-andrássy Istvánról**, **Kovács József Hontalanról** a nagyműveltségű cigány költőről, **Osztójkán Béláról**, **Rostás-Farkas Györgyről**, **Szepesi**

Józsefről, **Szécsi Magdáról** és a többiekéről. Előadás szünetében jegyezte meg halkán Rácz Lajos: „Sok ilyen találkozóra lenne szükség.” Igaza van. Olvasni lehetett ezt a tiszta gyermek tekintetéből. S talán szívük mélyén azt is megéreztek, nincs okuk szégyenkezni, sőt büszkén vállalják-vállalhatják, hogy ők cigányok, roma-cigány identitású magyar állampolgárok, akik éppen azzal, s annnyival gazdagabbak, hogy mindkét nép kultúráját, értékeit

vállalhatják, élhetik, őrizhetik és örökíthetik át nemzedékeikre.

Ám, hogy ez életjogot nyerjen, ahol csak lehet, szólni kell a cigány kultúráról, irodalomról. Elsősorban a felnövekvő roma generációk előtt. Ez elsősorban a cigány alkotók, költők, írók, művészek, előadók, politikusok stb. felelőssége. Így várható el önbecsülésünk és őrizhető meg emberi méltóságunk.

Farkas Kálmán

Tehetséges Békés megyei cigánytanulók életmódtábora

Ha nyár akkor vakáció, nyaralás, táborozás. Sajnos nem minden gyermeknek, családnak. Békés megyében – több mint húsz éve – minden nyáron két turnusban, összesen 100 tehetséges 5–6. osztályos cigánytanuló tölt egy hetet a battonyai életmódtáborban.

A tábor költségéhez hozzájárul a szülő, a küldő település iskolája,

Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért Közalapítvány.

Az egy hetes idő ismeretet bővít, identitást erősít, hiszen a DADA program a megelőzést, **Surman László** békési költővel, **Lakatos Tibor** gyulai festőművésszel, műbútor-asztalossal történő találkozás az önmegvalósítást, az ügyes kezek napja az alkotása, a munka öröme, a mezőhegyesi Mé-

való kapcsolatot erősítette, míg a napi ötszöri finom étkezés, a barátkozás a nyár öröme adta a résztvevőknek **Mahler József** táborvezető és segítői munkája eredményeként.

A tábor szervezői, támogatói remélik, hogy a nyári élmények a tanulást, később a szakmaválasztást s a családi életvitelt is segíti. A táborozó tanulók legjobbjai augusztusban Vas megyei országjáró úton vesznek majd részt.

Hevesi József
nemzetiségi szakfőtanácsos

*Jól éreztük magunkat, sok barátot találtunk
(Battonyai tábor)*

cigány kisebbségi önkormányzata, a Békés megyei Közgyűlés Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Bizottsága és a

nesbirtok látogatása a lószertettel párosuló szakmai hozzáértést, a battonyai határátkelőhely látogatása a hazához

A táborban

Ez a tábor nagyon jó,
pont gyerekeknek való!

Játszunk, szórakozunk,
társainkkal barátkozunk.

Rajzolunk, fűzünk,
ajándékot csinálunk.

Sokat beszélgetünk,
ha akarunk pihenünk.

Van sok barátom, akivel
mindig játszom.

Pattog a ritmus, szól a zene,
itt egy lány, táncolj vele!

Rádai Roland
4. osztály, Battonya

A cigányzene rangja

FISCHER IVÁN üzenete

Különös zenei élményben volt részük azoknak a bécsieknek, akik a Konzerthausban meghallgatták a Budapesti Fesztiválzenekar évadzáró koncertjét. Ez alkalommal a közönség viharos tapsa, lelkesedése, tetszésnyilvánítása nemcsak a világhírű karmesternek, Fischer Ivánnak és zenekarának szólt, hanem a lelkivilágunkhoz oly közelálló, s a Földkerekség minden pontján fergeteges sikereket elért **Ókrös Oszkár** cimbalomművésznek, a hangszer Paganinijének és az idősebb és ifjabb **Lendvay József** hegedűművészeknek.

Ezen az esten, június 13-án, a klasszikus zene és a cigányzene olyan érintkezési pontjai nyújtottak élvezetet a zene világát szeretőknek-ismerőknek, amelyben ritkán lehet részük. A Népszabadság figyelmességéből eredően a zenei világ e különleges „csemegéjéről” nem csupán a közelállók, a beavatottak és a bécsiek szerezhettek tudomást. Öröm és a cigányzene rangját öregbíti, hogy az a Fischer Iván koncertmester állt most is a cigányzene kiválóságaival kiegészült zenekar élén, aki 1999 karácsonyán a 100 Tagú Budapest Cigányzenekart dirigálta az operai gálán. Ott és akkor a világon egyedülálló cigányzenekar szólistái azok a virtuózok voltak, akik a Konzerthaus közönségét is elkápráztatták.

Fischer Iván a bécsi koncertet üzenetnek szánta. Úgy érzem, hogy ez már több, mint gesztus. Figyelmeztetés, felkérés, felhívás mindazokhoz, akik valamit képesek tenni a cigányzene, a cigány muzsikás társadalom megmentéséért, a cigányzene világhírű rangjért itthon is. Üzenet volt az egész zenei világnak. S, mint készülő új kötetemben írom, mementó a cigány muzsikusként. Valójában erről szól hamarosan megjelenő Elnémult hegedűk című tanulmány-memoárom is. Fischer Ivánnak az utolsó kiáltását hallom e koncert kapcsán. Ő a magyarországi nehéz sorban élő cigányoknak ajánlotta a Budapesti Fesztiválzenekar évadzáró bécsi koncertjét. És, hogy milyen hatást váltottak ki szavai a bécsiekben? A Népszabadság a hangversenyt követő napokban elektronikus levélben kért interjút a mestertől. Ebben egyebek mellett a következőket válaszolta: „Nagyon boldog voltam, amikor ennek a gondolatnak az elmondásakor a nézőtérren hatalmas tapsvihar tört ki.” Elragadtatással méltatja a hangversenyt a Kurier című bécsi lap. Így írt róla: „Fischernek sikerült Liszt, Brahms, Bartók és Pablo Sarasate műveit visszaröpíteni a népi muzsikába, a folklór szférába.”

S egyáltalán nem véletlen, hogy most újra megfogalmazódott, mit is tekinthetünk való-

jában cigányzenének. A klasszikusok és a cigányzene kapcsolata Liszt és Brahms művei folytán jöhetett létre. Ők nagyon megszerették a cigány virtuózok játékát és előadási stílusukat felvették kompozíciójukba. Vagyis a cigányzene egy előadásmód, melynek legfontosabb eleme a hallhatatlan virtuozitás, a gazdag keleties díszítések sora és a spontán improvizációs készség vallja Fischer Iván, s még hozzáteszi azt is, hogy ezekben a cigányok felülmúlhatatlanok, és ez rendkívüli érték Magyarországon.

A zene világában igen, minden bizonytalanság, így van, rangja nem vitatható. Társadalmi és állami elismertsége még sok kívánni valót hagy maga után. Ugyanis az elmúlt évtizedekben „illetl” lenézni a cigányzenét, csúfot üzni a roma muzsikusból, s alacsonyabb rendűnek tartani más stílusnál.

A világnak, Párizstól Tokióig, Londontól New Yorkig más a véleménye, értékrendje. Illeik itthon is hozzájuk igazodni. Addig, amíg nem késő, amíg ki nem hal a muzsikás cigányság dinasztiai. Rangot kell teremteni e hazában újra és ismét a cigányzenének. Am ez csak úgy lehetséges, ha a kávéházakban, éttermekben, a kerthelyiségekben ismét felhangzik a cigányzene.

Farkas Kálmán

A Magyarországiért Alapítvány kurátorai úgy határoztak, hogy jeles bizottságot hívnak életre, hogy együtt munkálkodhassanak a magyar szellem láthatatlan múzeumának létrehozásán. Ezen szándék tanulságaképpen 2000. június 24-én az ELTE Állam és Jogtudományi Karának dísztermében a bizottság kinyilvánította, hogy az arra méltó 100 Tagú Cigányzenekar és szólistája Bangó Margit világhíre magyar örökség, amit oklevél tanúsít. A 100 Tagú Cigányzenekar és szólistája Bangó Margit nevét az Aranykönyv őrzi.

Fotó és szöveg: Nyári Gyula

SZENTY

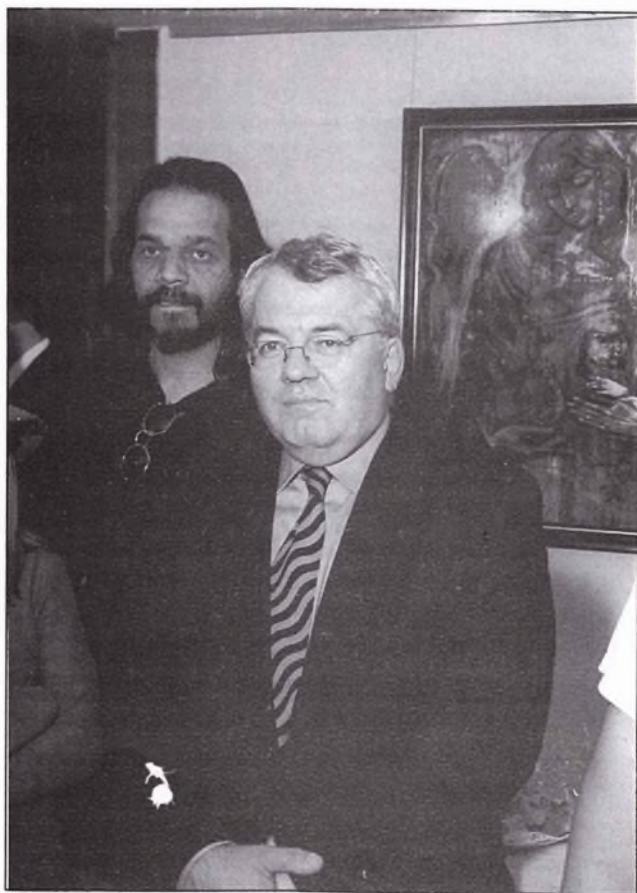
Egy képzőművészeti kiállításról szép, okosan és színvonalasan szerkesztett riportot készíteni, színeket, hangulatokat felvillantatni lehet, de valóságghű, szubjektív élményt szerezni csak a vizualitás, a látvány sokszínű világa adhat. Különösen így érzékelhető ez olyan, semmilyen izmusba be nem sorolható érzelmi-drámai gazdagságú, népének belső világát talán a legmélyebben feltáró festőművész esetében, mint **Szentandrassy István**.

A kiállításról közölt összeállítás előadói és versbetétei igyekeztek segítségül szolgálni ahhoz, hogy közelebb kerüljünk a Szenty-féle világkép megértéséhez, ahhoz az érzés-szín-stílus romavilághoz, amely e piktúra-unikum értéke, s mégis világi.

Szenty egy-egy alkotása is külön elemzést kíván, nemhogy egy teljes kiállítása. Ebből a tárlatból igyekezett tisztességes keresztmetszetet adni a Roma Magazin nézőinek a július 17.-ei adás. Villanásokat láthattunk csupán, de ezek elegendőek voltak ahhoz, hogy felkeltsék az érdeklődést a kiállítás megtekintésére.

Dr. Doncev Toso, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke meleg szavakkal méltatta a művész alkotásait, s elmondta, hogy ő minden reggel szembesül Szentandrassyval, hiszen, amikor hivatalába belép, akkor egy faliórával és a művész egyik alkotásával találja szembe magát. És ez állandó lelkiismeret vizsgálatra ösztönzi.

Hiányérzete lett volna a hallgatónak-nézőnek, ha nem szólal meg a tudósításban Szentandrassy. És ő, a cigányság kiáltó lekiismerete arról a felelősségről beszélt, amely valamennyi roma és nem cigány alkotóra hárul népével szemben, melyet mindenkinek éreznie kell,

Dr. Doncev Toso a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke és Szentandrassy István festőművész

s gondolni arra, hogy elsősorban majd magával szükséges elszámolni tetteivel.

Farkas Kálmán

Fotó: Nyári Gyula

Szenta

Andrássy István

festőművész

kiállítása

a Bolgár Kultúrális Intézetben

Fotó: Nyári Gyula

Suki András megjelenése, habitusa, olyan mintha egy hindu arisztokrata családból származna. Állításomat mi sem igazolja jobban, hogy több esetben a Váci utcában angolul szólították meg. A „jó” szemükről híres pincérek is hindunak néztek, s amikor Bandi közölte velük, hogy ő bizony cigány, hihetetlenül megcsóvázták a fejüket.

Bandi ősi zenészdinasztia családból származik, mind anyai, mind pedig apai ágon. Anyai ágon a nagyapja **Ökrös József (Duzsu)**, Törökszentmiklósról származó híres cimbalmos. Az apai nagyapja **Suki Sándor (Csipi)**, szintén cimbalmos.

Édesapja **Suki András** primás, aki a Rajkó zenekarból nőtte ki magát elismert primássá. Jelenleg a 100 Tagú Budapest Cigányzenekar helyettes koncertmestere. Édesanyja **Ökrös Éva**, – aki tíz évig tanult zongorázni – a Budapesti Fesztivál egyik győztese volt. Édesanyjának gimnáziumi érettségije van, a Cigány Információs és Művelődési Központ munkatársa, titkárnői és szervezési feladatokat lát el.

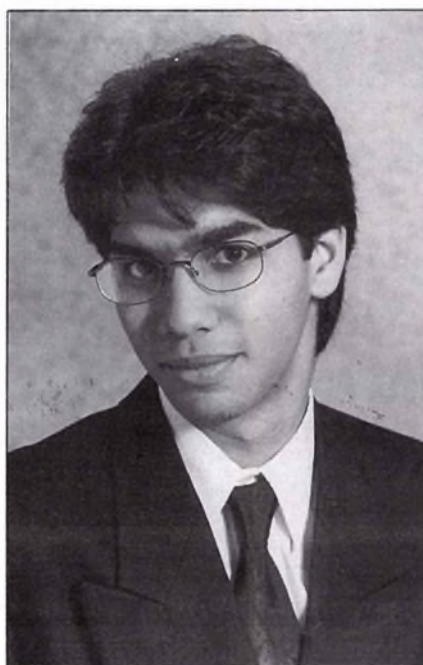
Bandi az egyetlen gyermek a családban. A szülők minden figyelmüket neki szentelik. Bandi polgári létformába született bele. Hál' Istennek sohasem tapasztalta meg a szegénységet, sem pedig a nincstelenséget. A szülők szorgalma, tehetsége révén minden óhaját, szükségét teljesíteni tudják egyetlen gyermeküknek.

Bandi kezdetben hegedülni tanult az édesapja biztatására. Az apja fél év után feladta, belátva, hogy ebből a gyerekből bizony nem lesz primás. De nem úgy az anya, aki türelemmel zongorázni kezdte tanítani Bandit, akinek ez a hangszer a „kezére állt”. Hét évesen a XIII. kerületi **Hollán**

Ernő zeneiskolába írátták be, ahol **Jermakov Gitta**, majd **Némethy Attiláné** egyengette Andris zenei útját.

Az emelt szintű német tagozatú általános iskolában ő volt az egyedüli roma. Magányosnak és olykor kitaszítottnak érezte magát.

Vendégünk: SUKI ANDRÁS

Az általános iskola elvégzése után a **Weiner Leó** Zeneművészeti Szakközépiskolába került, ahol két évig **Deli Krisztina**, majd később **Sármai József** voltak a tanárai.

András 1992-ben a Budapesti Chopin Fesztivál aranyérmes győztese volt. Ezt követően Békés Tarhosi Országos Középiskolai verseny döntőse lett.

Bandi jelenleg ötödéves középiskolai tanuló. Két helyre is beadta a felvételi kérelmét, az egyik a Budapest Zeneművészeti Akadémia, a másik a debreceni.

Bandi nem akar cigányzenész lenni – ezzel szakít a hagyományokkal –. Zongoraművész szeretne lenni, távolabbi álmai között szerepel a karmesteri képesítés elnyerése is. Bandi több „vasat” tart a tűzbe. A József Attila Szabad Egyetemen elvégzett egy újságírói kurzust. Szeretné ebben a műfajban is kipróbálni magát.

Álmaiban fel-felvillan egy külföldi ösztöndíj lehetősége is – ezt a lehetőséget még nem adta fel – szívesen tanulna Salzburgban, középfokú német nyelvtudásával elboldogulna. Nagy elánnal tanulja az angolt, hogy a lehetőségek még jobban megnyílhassanak. Bandi tőle telhetően mindent megtesz a karrierje érdekében, napi hat órát gyakorol. A szomszédokat illetően – egy kivételével, már megbarátkoztak Bandi zongorajátékával – sőt már igénylik is.

Barátai szintén zenészek közül kerülnek ki. Szabad idejében koncertekre jár, jól érzi magát a dzsessz klubokban is. A kocsmát, discót nagy ívben elkerüli. A barátaival a Liszt Ferenc téri kávézóban találkozik, ahol egy kávé, vagy jeges tea mellett elbeszélgetnek. Tervezik a jövőjüket, amely egyre több akadályt gördít pályájuk elé. Ez a művészi út egyre inkább telített, csak a legjobbak léphetnek rá. Bandi tudja ezt és a családja is. Éppen ezért minden erejükkel és szeretetükkel támogatják, egyengetik gyermekük útját.

Én a partvonal mellől drukkolok neki, hogy révbe és célba érjen ez az őszinte, szimpatikus fiatal ember, aki mosolyogva derüsen hordja hindu-cigány arcát.

Rácz Lajos

Roma Képzőművészek

III. ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSA

2000. július 7-én került megrendezésre a Roma Képzőművészek III. Országos Kiállítására a Pataki Múvelődési Központban. E nagyszabású kiállítás támogatói voltak:

Kanadai Nagykövetség, Soros Alapítvány, Hollandiai Nagykövetség, Pro Helvetia (Budapest), Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Kollégiuma, Nemzeti és Etnikai Kisebbségeért Közalapítvány, Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Open Society Institute, Budapest Fővárosi Közgazdálkodási és Képzőművészeti Alap, Wellcom Stúdió.

Daróczi Ágnes köszöntötte a vendégeket és felkérte Dr. Hende Csaba politikai államtitkárt, hogy nyissa meg a kiállítást. Dr. Hende Csaba méltatta a roma képzőművészek erőteljes jelenlétét a magyar képzőművészetben. Hangsúlyozta: hogy a roma képzőművészet nem alárendelt szerepet játszik, hanem egy más kultúra része,

Mécs Imre

amely a roma kultúra gyökereiből táplálkozik. Ez a sajátos roma kultúra európai módon szól hozzánk, mert a tehetsége feljogosítja arra, hogy megszólítson bennünket, mivel van üzenete mindannyiunk számára, csak meg kell fejtenünk, s ha ezt megtesszük akkor máris közelebb kerülünk a roma kultúrához.

Szentandrásy István a pályatársak nevében szólott. Kemény hangon beszélt a hazai roma képzőművészek sanyarú sorsáról. Beszélt az éhez, nyomorgó művészekről, akik a festékre, vászonra valót olykor a gyermekeik szájából „lopják” el. Nem kellene, hogy ez így legyen!

Nagyon megragadott a naiv festők gyermek-i álmait, mint például: Ráczné Kalányos Gyöngyi Hét iker szarvaskigyó című képe. A vőlegény és a menyasszony álmosszerűen ferde síkban lebeg tűzszármakkal. Oláh Jolán a Vágta című képén egy szarvason vágat egy nő. Egyszerű forma és színvilága ragadott meg. Balogh Balázs Hajnal című képén szívbe markoló szomorúság tükröződik a cigányok arcán, talán a gyász, vagy a megélhetési gond ihlette a művészt. Orsós Teréz Árvák című képe hasonló hangvételű, a gyermekeit egyedül nevelő cigány asszonyról szól a kép, akinek a maga erejéből kell felnevelnie a gyermekeit. Oláh Mara Hazatérés című festménye merőben ellentétes, a hazatérés, a találkozás örömeit ragadja meg. Dilinkó Gábor Hóviharban című képe ismét az élet tragikus oldalát mutatja meg. A romák sokat küzdöttek az elemekkel, a tél különösen próbára tette a kitartásukat és a leleményességüket egyaránt.

A naivak után különböző irányzatok festőit szeretném bemutatni. Túró Zoltán képein még fellelhetőek Péli Tamás öröksége, de már a részletekben saját „arca” is felfedezhető. Bada Márta Virágzó Május című képén finom színek, elegáns harmónia, ami megragadja a nézőt. Sajátos álomkód lengi be a képeit, amitől Badai a kép. (Aláírás nélkül felismerhető). Ez más képekre is érvényes. Horváth Kálmán Abortusz című képe nagyon megrázó és eleven felkiáltójelként figyelmeztet bennünket. Oláh Zoltán Memento című képe elementális erővel érintette meg a szívemet. Oláh Zoltán sajátos szín és formavilággal mondja el a Megváltást, a jó és a rossz párharcát, és az Ember-Isten küzdelmét a

keresztén. C. Kis József képe legalább ennyire megrázó. Az Elhagyottak című festménye hasonló küzdelmet rajzol meg: középen a magányos mankós ember, aki saját magára számíthat, mint a bal sarokban a keresztet cipelő Krisztus és a kép jobb sarkában a kolduló tenyér. A szomorú szürke színek még drámaibbá teszik a mondanivalót.

László Pál munkája
Fotók: Nyári Gyula

David Beeri, azaz Pongor Beri Károly Szellemképei döbbenetre és hökkenetre készíti az embert, csak áll és hűledezik a képzelet, és nem érti az ember, hogy ennyi csodát miként lehet egy képbe sűríteni. A színek tisztasága olyan elementális erővel érinti meg az embert, hogy belekönnyezik és a lélek sírni kész. És akkor még nem beszéltem a formai gazdagságáról, amely nem földi eredetű, talán mennyei, talán nem tudom, de azt tudom, hogy ezek a képek képesek megtestesíteni az embert.

Kosztics László, László Pál és Szomora Kálmán szobrai emelték a kiállítás rangját és nem utolsósorban a grafikusok is, mint Botos Flórián a Tanító (Ézsaiás), Gyöngyi Ödön a Négy varjú, Ferkovics József Vajda című képe, vagy Szécsi Magda sajátos stílusa is jelen volt a Múlt, Jelen Jövő című képével.

E kiállítás mementója lehetne: a tehetség, a kitartás minden népben, nemzetben megszüli a maga „üstökösöit”. Íme tanúi lehettünk új csillagok megszületésének, akik helyet kérnek a hazai képzőművészet egén, hogy pályájuk ívét megrajzolhassák. Sok sikert és segítő kezeket kívánunk és kérünk a társadalomtól, hogy ezek a csillagok ne váljanak zuhanó meteoritákká.

Rácz Lajos

(Augusztusban színes képösszeállítást közlünk a kiállításról.)

HERRMANN ANTAL

és a hazai cigány kutatás — I. rész

Bódi Zsuzsanna

Herrmann Antal

Herrmann Antal a soknemzetiségű Erdély szülöttként jól tudta, hogy a különböző népcsoportok békés egymás mellett élésének feltétele, hogy az eltérő hagyományokkal rendelkező népek egymás kultúráját ismerjék és tiszteljék. Ez a felismerés motiválta néprajz iránti érdeklődését. Úgy látta, hogy a néprajzi kutatás módszerei alkalmasak arra, hogy – egységes szempontok alapján – feltárják valamennyi népcsoport kultúrájának értékeit, és csökkentsék az előítéletekből táplálkozó ellentéteket.

Az *Ethnologische Mitteilungen* kiadása és a Magyarországi Néprajzi Társaság megalapítása, majd az *Ethnographia* szerkesztése érdekében végzett munkájának célja az összehasonlító néprajzi kutatások szervezése, a feldolgozások közzététele,

hazai és külföldi megismertetése, a kutatók hazai és nemzetközi együttműködésének segítése. A néprajzi kutatás elsődleges feladatának a kulturális kölcsönhatások vizsgálatát tartotta, ehhez igyekezett a szervezeti kereteket megteremteni.

Tevékeny résztvevője a 19. század végi két nagy országos méretű néprajzi vállalkozásnak és nemzetközi elismertsége is hozzájárult, hogy – Európában az elsők között – a néprajzot egyetemi szinten oktatta. A hazai múzeumok létrehozása, munkájuk segítése érdekében végzett tevékenységét ugyancsak számon tartja a tudománytörténet. Önkéntes gyűjtőket, elsősorban tanítókat buzdított a még meglévő tárgyi és folklóranyag szervezett összegyűjtésére, szorgalmazta a néprajzi ismeretek iskolai oktatásban való felhasználását.

Herrmann Antal sokrétű munkásságán belül is kiemelkedő jelentőségűek cigány kutatásai. Ha számba vesszük az ezen a területen végzett munkáját, tervszerűen egymásra épülő tevékenységének rendszere bontakozik ki, amelynek fő elemei: a gyűjtés, feldolgozás, közreadás, kutatásszervezés és a kutatási eredmények terjesztésének, hasznosulásának segítése.

Herrmann Antal és **Wlislocki Henrik** érdeklődését az összehasonlító folklórkutatások iránt, germanisztika professzoruk, **Melzl Hugó** munkássága keltette fel. Herrmann Antal beszámol róla, hogy a cigány nyelvet Wlislocki 1883-ban kiadott szótárából és nyelvkönyvéből kezdte tanulni, majd a hozzá, Budára költöző szerzőtől.

A 19. század utolsó évtizedeiben nemzetközi szinten is kiemelkedő

jelentőségű magyarországi cigány kutatás eredményei **József főherceg**, **Wlislocki Henrik** és **Herrmann Antal** összehangolt munkájának köszönhetőek. Herrmann Budán József főherceg palotájának szomszédságában lakott, évtizedekig vendégeskedett családotól nyaranként a főherceg kisjenői és cirkvenicai birtokán valamint fiúmei palotájában. 1887-től közösen munkálkodnak az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn* c. folyóirat kiadásán, amely több évig a nemzetközi cigány kutatás központi lapja volt. A Magyarországi Néprajzi Társaság megalakítása során is József főherceg segítette Herrmann szervező munkáját. Herrmann fordította német nyelvre a főherceg Cigány nyelvtanát, mindketten részt vettek a Gypsy Lore Society munkájában, amelynek Herrmann 1887-től ügyvezetője is volt. 1902-ben kísérletet tettek a társaság újjászervezésére, az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn* ismét vállalta a nemzetközi cigány kutatások eredményeinek közzétételét. (*Ethnographia* 1903.)

1886-ban a Magyar Szalonban jelentek meg Herrmann első cigány megsefordításai, magyar nyelven. Leginkább a magyar- és a cigányzene kapcsolata érdekli, ennek vizsgálatához azonban olyan cigány csoportokból kellett dalokat gyűjtenie, amelyek nem foglalkoztak zenéléssel. Az anyaggyűjtéshez a Kisfaludy Társaság adott anyagi támogatást, így tudott Herrmann, Wlislocki és a dalok lektórázására vállalkozó **Heltay Zoltán** (Nándor) hosszabb időt tölteni sátoros cigányok között. Gyűjtőútjukra, a Kisfaludy Társaság ajánlólevele alapján, 1886 nyarán került sor. A Wlislocki-Herrmann-féle gyűjte-

mény azonban, bár Herrmann több közlésénél is hivatkozik rá, nem jelent meg a Kisfaludy Társaság tervbevett kiadványaként. 1887-ben Herrmann beszámol gyűjtőútjuk tapasztalatairól az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*-ban és közöl tíz kottát. A *Journal of the Gypsy Lore Society* (1888, 1891.) és a *Pallas Nagy Lexikona Cigányok* c. melléklete (1893) szintén tartalmazzák kotta lejegyzéseit.

Herrmann Antalnak a cigány népdalok dallamának lejegyzése révén lehetősége volt a „cigányzene” és a cigány népdalok összehasonlítására. Megállapította, hogy a különböző országokban élő cigányok népdalainak előadásmódjában vannak bizonyos hasonlóságok, amelyek fellelhetők az adott ország zenéjét játszó cigány zenészek előadásmódjában is. A londoni folklór kongresszus 1891-ben elfogadta tételeit és ezzel lezárult az évtizedekig tartó „Liszt-vita”. (*Pallas Nagy Lexikona* 1893, *Magyar Zenetudomány* 1907.)

Wlislocki több mint két évig volt titkára és könyvtárosa a Herrmann által 1890-ben bérbevett Jegenyefürdő fürdőigazgatóságának, ahol nyaranként – Herrmann szervezésének köszönhetően – a hazai tudományos élet sok kíváncsisága megfordult.

Ebben az időben mindketten gyűjtöttek a környéken élő sátoros cigányoktól, Herrmann 1890-1891-ben a fürdő zenekarának tagjaitól 38 dalt és két mesét közölt a kiadásában megjelenő *Kalotaszeg* című lapban. Ugyancsak itt adta közre **Eötvös Berci** zenekarvezető verseit saját bandája tagjaira (1891). Eötvös Berci cigány nyelvű leírásával 59 dalszöveg és két mese található a szegedi Herrmann hagyatékban, ami bizonyítja, hogy Herrmann gyűjtésre ösztönözte a zenekar tagjait. Ő maga a szövegközlések mellett feltüntette az adatközlő nevét, lakhelyét, és lehetőség szerint utalt életkörülményeire is. Wlislockival már 1886-ban felhívással fordultak a tanítókhoz, kérve őket gyűjtsenek dalokat, meséket, találós meséket a helyi és a vándor cigányoktól, a tervezett cigány folklór gyűjtemény teljessé tétele érdekében.

Herrmann 1890-ben, Helene Vaceresco *Der Rhapsode der Dimbowitza* c. könyve kapcsán bírálja a „kicsiszolt” népköltészeti alkotások közreadását, hangsúlyozza a szöveghűség fontosságát. A gyűjtéseiből fűzött adatok: az adatközlő neve, életkora, életkörülményei mellett többnyire arra is utal, hogy milyen cigány nyelvjárásban került lejegyzésre a szöveg. A hagyatékában található kéziratos dalgyűjteményben a dalokat témájuk szerint csoportosította. Folklórközléseiben is törekszik arra, hogy egy-egy témához kapcsolódó folklór alkotásokat adjon közre (A hegedű a cigányok költészetében 1887., 1894., A cigány népköltészetből, Az anyaszeretet 1898.), vagy egy-egy település illetve csoport dalait (*Volkslieder Bosnisch-türkischer Wanderzigeuner* 1894, 1895, A sátoros cigányok dalaiból 1908, Barczasági cigány népdalok 1888. stb.) Közölt rabéneket (*Journal of the Gypsy Lore Society* 1889.), hagyatékában gyermekdalok, játékleírás és altatók is találhatók.

Több mint 200 dal közlésének nagy része két nyelven – cigányul és magyarul vagy németül – jelent meg. A közelmúltban Németországban kiadott Herrmann kötet révén a nemzetközi kutatás számára is hozzáférhetővé vált egy válogatás magyarul megjelent munkáiból és a szegedi hagyatékban található folklór anyagból

Az összehasonlító folklórkutatás módszereit kiterjesztette és a cigány gyűjtésekre is, részben ezt szolgálták cigány mese és balladaközlései (A Szilágyi és Hajmási című népballada és rokonságai 1888., 1890., Az építőáldozatról 1903, Az élet vize 1894.). Több József főhercegről szóló mesét közölt 1893-ban az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn* és a *Vasárnapi Újság* hasábjain. Publikációiban találunk mondákat, „találós meséket” és szegedi hagyatékában jelentős közmondás anyagot is.

Összefoglaló művében (A hegyek kultusza Erdély népeinél 1893) külön fejezet tárgyalja az erdélyi cigányok hegyekhez fűződő mondáit, hiedelmeit.

A halállal kapcsolatos szokásokról több cikke jelent meg. Közread sirató-

énekeket és adalékokat közül a délvidéki és az erdélyi sátoros cigányok halottak napi szokásairól. (*Pesti Hírlap* 1893.)

A cigányok anyagi kultúrájával is foglalkozott, a vándor cigányok rováseleiről, köpölyöző és érvágó eszközöiről jelentek meg írásai 1893–1894-ben.

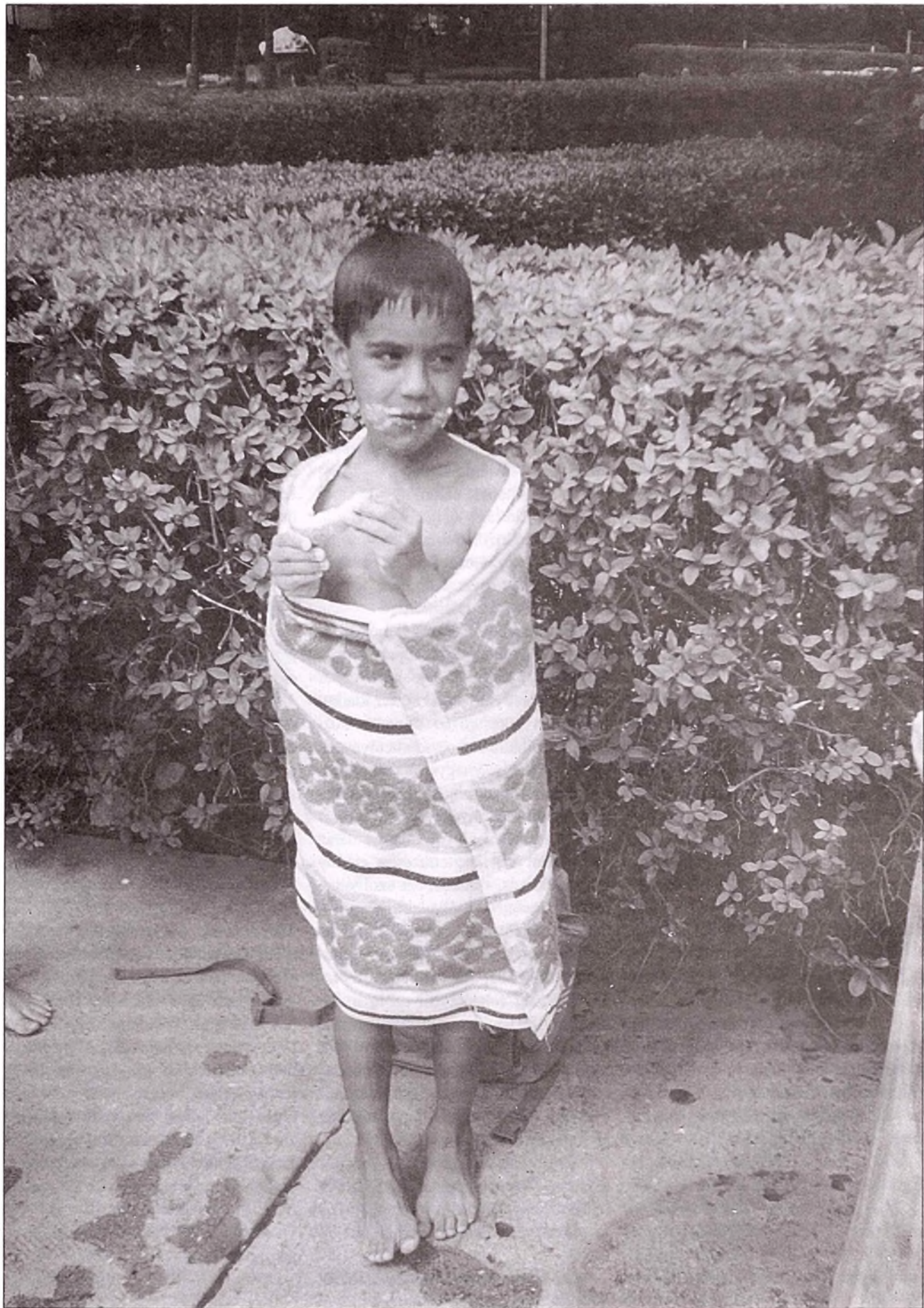
Szegedi hagyatékának tanúsága szerint a 20. század elejétől a cigányok hitvilága, gyógyító-, rontó-, jósló tevékenysége felé fordult az érdeklődése. Gyűjtötte az erre vonatkozó irodalmi adatokat és figyelemmel kísérte a napi híreket. 1915-ben jelent meg egy hazai és külföldi irodalmi hivatkozásokat tartalmazó összefoglalója a beteljesült cigány jóslatokról.

Tervezett Erdély monográfiájához elsőként az erdélyi cigányságra vonatkozó néprajzi ismereteket foglalta össze, egyetemi előadásainak témái között is szerepel a cigányok néprajza, népköltészete, zenéje, vallása.

Herrmann több cikkében is foglalkozik a cigányokra vonatkozó történelmi dokumentumokkal (A cigányok Örményországban ezelőtt 500 évvel. 1888, Klein-Egyipten 1889.). A 18–19. századi erdélyi törvényhozás cigányokkal kapcsolatos rendelkezéseit az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn* és az *Ethnographia* hasábjain teszi közzé (1893). Ugyanabban az évben helyi lapokban is megjelennek írásai az 1775-ös cigány összeírás adataival (Váczi Közlöny, Szegedi Napló).

A kihágásokról szóló 1879. évi XL. Törvénycikk csavargókra vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása során előtérbe került a vándor cigányok letelepítésének ügye, a szegedi Herrmann hagyatékban a probléma megoldására több javaslat is található. A tényleges helyzet feltárását szolgáltatta az 1893. január 31-én végrehajtott országos cigány összeírás, amelynek feldolgozása (1895) Herrmann Antal nevéhez fűződik. A feldolgozás egyes fejezetei önállóan is megjelentek. (A cigányok nyelvismerete és nemzetiségi viszonyai 1895., A cigányok és az iskola 1896.)

– folytatjuk –

A szélsőségek vonzásában

Kár is lenne tagadni, hogy újra a szélsőségek vonzásában élünk. Egyre inkább növekszik azoknak az eszméknek a vonzereje, amelyek valamiképpen az új tekintélyuralmi rendszer megteremtésének távlatait villantják fel. S itt nem elsősorban a rasszizmus és a nyílt vagy rejtett diszkrimináció formáira kell gondolnunk, hanem sokkal inkább annak a – még szűk körben megjelenő – társadalmi igénynek a megfogalmazódására, mely szerint – a szociológiai értelemben vett – kasztosodás folyamata megállíthatatlan. Sokan hajlamosak erre legyinteni, hiszen az eddigi parlamenti és helyhatósági választások egyértelműen jelzik, hogy a választópolgárok nem túlzottan hajlandóak szélsőséges politikai erőt támogatni. S ez részben igaz is, hiszen a parlamenti erőviszonyokat tekintve a jobboldali vagy annak tartott párt viszonylag csekély szerepet tölt be. Más kérdés persze, hogy mennyire igazodik a kormánykoalícióhoz.

A valóságban viszont korántsem a politikai igazodás mértéke a döntő. Annál kevésbé, mivel mindmáig létezik egy olyan átmeneti helyzetben lévő, erőteljesen nemzeti elkötelezettségű társadalmi csoport, amelyik önmagát éppen Magyarországhoz való ragaszkodása miatt tekintette és tekinti a létező szociális és politikai viszonyok egzisztenciális és erkölcsi áldozatának. Tudatosan elfeledkezve arról, hogy a legcsekélyebb mértékben sem hasonlók azokhoz, akik a kiépülő piacgazdaság valóságos áldozatai. Hanem inkább azt mondhatnánk, hogy a harmincas évek létező kirekesztő nemzeteszme vesztesei. Vagyis olyan ideológiáé, mely félreérthetetlen egyértelműséggel próbálta kijelölni: ki tekinthető

magyarnak és ki idegennek (azaz cigánynak, zsidónak, vagy éppen értéktelen állampolgárnak). S ennek az eszmerendszernek manapság is megvannak a maguk követői. Ha másként nem, hűségüket és elkötelezettségüket a vissza-visszterő nemzeti demonstrációkon bizonyítják.

Csakhogy a jobboldali szélsőséghez való vonzódás nem csupán a múltba vesző történelmi okokkal magyarázható. S nem is csak azzal, hogy létezik egy olyan párt, amelyik legális kereteket teremt az előbb említett „nemzeteszme” megjelenítéséhez. Éppenséggel arról van szó, hogy a szociális demagógiai hatóereje akkor növekszik meg igazán, ha a gazdasági és szociális feltételek rohamosan romlanak. S ha az anyagi gyarapodás egyre inkább csak a társadalom szűk harmadára jellemző. Így a jobboldali értékek felmutatói joggal hivatkozhatnak arra, hogy a társadalom többségének jólétével senki sem törődik. Ebből adódóan is mindig lesznek olyanok, akik elhiszik és a szociális demagógia esetleg nemzetiszínű változatának esnek rabságába. Miközben nem gondolnak arra, hogy az úgynevezett társadalmi többségén is vannak különbségek. Vagyis a teljességgel lecsúszottak és az éppen még önmagukat fenntartók között. Vagy akik segélyen tengődnek, illetve akik éhbérért dolgoznak.

S ezek akkora különbségek, melyekről egy pillanatra sem szabad elfeledkeznünk. S kivált nem akkor, ha napról-napra azt érzékeljük, hogy még mindig a szegénység demokráciájának kiépüléséről van szó. Ami köztudomásúan magában hordja a diktatúra veszélyét, még akkor is, ha a diktatúra nem a politikai, hanem inkább a gazdasági értelmében igaz.

Furcsa és kiszámíthatatlan helyzetbe került, mert hiszen immár nemcsak a pénz diktál, hanem annak hiánya is. Csak az a kérdés, hogy ez elegendő kényszer lesz-e annak felismeréséhez: nemcsak a piacnak kell alkalmazkodnia a piacgazdaság követelményeihez, hanem a gazdaságnak és a közhatalomnak is. S különösen az utóbbinak, mivel a közjó megteremtésének kényszerét nem lehet egyetlen társadalmi csoport vagy osztály növekvő jóléte alapján mérlegelni.

Mert hosszabb távon ugyan áldásos következményei lehetnek egy erős középosztály létrejöttének, de addig milliók kerülhetnek és kerülnek végveszélybe. Miközben az is igaz, hogy bármely szélsőséges ideológia erőteljesen képviselheti a maga megalázottjainak és megszomorítottjainak ügyét, de csak rövid távon. Idővel ugyanis figyelme olyannyira csak a saját sorsúakra összpontosul, hogy az a néhány millió hátrányos helyzetű, akik ugyancsak vesztesnek és áldozatnak érzi magát, szükségképpen kívül esik a küldetésben képviselendők körén.

Bárhonnan nézzük is, a szélsőségek iránti vonzódás mindenkor a fekete-fehér politikai leegyszerűsítésben jelenik meg. Ugyanakkor abban a címkézésben, melynek alapján megállapítják ki a bűnös és ki az áldozat. S ennek nyilvánvaló következménye az, hogy akár a szélsőjobb, akár a szélsőbal ideológia veszélyesen és veszélyeztetően leegyszerűsített formában képzeletben el a társadalmat. Ezért sem véletlen, hogy hatalmi igények előbb vagy utóbb a közmegegyezéssel demokráciával kerülnek szembe.

Dr. Kerékgyártó T. István

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány nyílt, egyéni pályázatot hirdet a 2000. évi Kisebbségek Napja alkalmából tervezett fotókiállítás alkotásainak elkészítésére.

A kiállítás címe:

Kisebbségek Magyarországon a XX. század utolsó évtizedében.

A pályázat célja:

Fotókiállítás, amelynek képei a kisebbségi törvényben felsorolt tizenhárom magyarországi nemzeti/etnikai kisebbség életét, kultúráját, történeseit a címben jelzett időszakra érvényesen mutatják be.

A cél megvalósításához magán-személyek kizárólag **saját készítésű és tulajdonú 18x24 cm-es fekete fehér vagy színes pozitív fotóit 1 példányban** várjuk. Egy pályázó **legfeljebb 12 képpel** pályázhat, amelyekből válogatás

eredményeként 120 képet állítunk ki.

A pályamunkákat – **adatlappal együtt – 2000. szeptember 1-jéig** kérjük postán, ajánlott küldeményként, a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány címére küldeni (1387 Budapest, 62. Pf. 25.) vagy személyesen a székhelyén (Budapest, V. ker. Akadémia u. 3. II/240. 9.00-16.00 óra között) átadni.

Az adatlap beszerezhető személyesen munkaidőben a közalapítvány székhelyén (Budapest, V. ker. Akadémia u. 3. II/240.), postai úton – felbélyegzett válaszböríték ellenében

(1387 Budapest, 62. Pf. 25.), illetve Internet elérhetőségekről letölthető: www.romapage.c3.hu és a w3.data-net.hu/mnekk.

A kiállítás 2000. december 10-20 között a Pesti Vigadó előcsarnokában lesz. A legkiválóbb pályamunkák díjakat kapnak.

FONTOS!

A pályázat benyújtásával a pályázó tudomásul veszi, hogy a pályázat kiírója az alkotást a pályázati felhívásban jelzett időpontban és helyszínen az alkotó nevének feltüntetésével kiállíthatja. Képeket nem küldünk vissza.

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány a 2000/2001-es tanévi tanulmányi ösztöndíj-pályázati felhívása Felsőfokú oktatási intézmény Cigány/Roma hallgatói számára

A MNEK Közalapítvány kuratóriuma tanulmányi ösztöndíj-pályázatot hirdet magyar állampolgárságú, **cigány (roma)** kisebbséghez tartozó hallgatók számára, akik a 2000/2001-es tanévben:

- **Főiskolán vagy egyetemen az első diploma megszerzéséért tanulnak esti, levelező vagy távoktatási formában,**
- **illetve azok a másod- vagy további diploma megszerzéséért tanulók, akik nappali, esti, levelező vagy távoktatási formában valamely főiskola vagy egyetem hallgatói.**

Az ösztöndíj havi összege:
10.000,- Ft.

A pályázatok beadásának határideje:
2000. szeptember 29-e.

A postai úton legkésőbb 2000. szeptember 29-én 24.00 óráig feladott, személyes benyújtás esetén legkésőbb szeptember 29-én 14.00 óráig behozott pályázatokat fogadjuk el.

A pályázati adatlap és annak kitöltéséhez szükséges pályázati felhívás beszerezhető a MNEK Közalapítvány irodáján (Budapest, V. ker. Akadémia u. 3. II/240.), vagy postai úton a pályázó nevére megcímzett, felbélyegzett válaszböríték ellenében (1387 Budapest 62. Pf.25.), illetve lehívható az alábbi

internet címen: <http://www.romapage.c3.hu>, w3.datanet.hu/mnekk.

A hiányos, aláírás nélküli vagy elkészett pályázatok érvénytelenek, azokat a döntést követő 3 hónap múlva megsemmisítjük.

A pályázatok elbírálásának ideje: **2000. október 26-a.** (A kuratórium az elbírálás időpontjának változtatási jogát fenntartja.) Az eredményről minden pályázót írásban értesítünk.

Csatolandó:

- kitöltött adatlap,
- önéletrajz (a pályázó az önéletrajzban térjen ki tanulmányi munkájára, tanulmányi versenyeken elért eredményeire, távlati céljaira, ambícióira és adjon számot valamely kisebbségi közösségben végzett tevékenységéről),

- a legutolsó befejezett tanév végi index fénymásolata (a KREDIT pontokat, illetve azon hallgatóknak, akik külföldön tanulnak, az indexben szereplő eredményeket a helyi szabályozásnak megfelelően az 5 fokozatú értékelésre kérjük átszámítani),
- akik a 2000/2001-es tanévben kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat, az érettségi bizonyítvány és a felvételtől szóló értesítés fénymásolata,
- kisebbségi önkormányzat, bejegyzett kisebbségi szervezet, egyesület írásbeli ajánlása. (Több ajánló esetén az egyik, kötelezően valamely kisebbségi önkormányzat, bejegyzett kisebbségi szervezet, egyesület legyen! Az ajánlat a pályázó kisebbségi aktivitására utaljon! A pályázat elbírálásánál a kuratórium döntését segítheti a hallgató tanárának ajánlása is!)
- másod- vagy további diplomás tanulmányok elkezdése esetén az első (előző diplomák) diploma fénymásolata,
- 100,- Ft-os postai bélyeg.

A pályázatokat 1 példányban kérjük benyújtani az alábbi címre:
levélcím: MNEK Közalapítvány
 1387 Budapest 62. Pf:25. **Személyes beadás esetén:** Budapest, V. ker. Akadémia u. 3. II/240.

Az Igazságügyi Minisztérium megbízásából a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet egyetemi, illetve főiskolai tanulmányokat nappali tagozaton folytató cigány hallgatók részére, az első diploma megszerzéséig

Az ösztöndíj-támogatás célja:

Elősegíteni az eredményes felsőfokú tanulmányok folytatását, a cigányság értelmiséggé válását, növelve ezzel integrációs lehetőségüket.

A támogatás feltétele:

Eredményesen befejezett tanulmányi félév igazolása, első évfolyamra beiratkozott hallgatóknál pedig a felvétel tényét közlő értesítés.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot,
- a tanév végi eredményt igazoló leckekönyv fénymásolatot, amelyet a tanintézet tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat),
- az 1 évfolyamra beiratkozott hallgatóktól a leckekönyv másolata helyett a felvétel tényét közlő írásbeli értesítés,
- igazolást arról, hogy a tanintézetbe beiratkozott a hallgató.

Az ösztöndíj-támogatás havi összege:

Maximum: 12.000 Ft (a konkrét összeg attól függ, hogy a pályázók száma mennyit tesz lehetővé). A megítélt összegről a pályázót értesítjük.

A pályázatok benyújtási határideje:
2000. szeptember 30.

A pályázatok elbírálás határideje:
2000. november 5.

E határidőig a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Kuratóriuma elkészíti javaslatát az Igazságügyi Miniszter részére, aki ezt követően dönt, és intézkedik a sikeres pályázók részére az ösztöndíj folyósítása

Figyelem!

A benyújtási határidőn túl érkezett pályázattal a Kuratórium nem foglalkozik, azt érvénytelennek tekinti. Az ösztöndíjat elnyert tanulók részére a támogatást

tanulmányi félévenként egy összegben folyósítja az Igazságügyi Minisztérium. A második félévre csak annak a tanulónak küldi azonban az ösztöndíjat, aki a sikeresen befejezett félévről szóló bizonyítvány hiteles fénymásolatát a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány irodájának megküldi, és tanulmányi eredménye is megfelel a kiírásban közölt feltételeknek.

Kérünk ezért minden pályázót, hogy a félév befejezésekor ezt a dokumentumot külön felszólítás nélkül március 1-jéig küldje el, mert ennek hiányában illetve késedelmes megküldése esetén a támogatást nem tudja folyósítani a Minisztérium.

Pályázati adatlap beszerezhető:

Magyarországi Cigányokért Közalapítvány irodájában (1021 Budapest, Budakeszi út 55/d, P/5. épület V/2., Telefon/fax: 394-2647, 394-1852.) személyesen, illetve felbélyegzett válaszboríték ellenében kérésére azt az iroda postán elküldi a pályázónak.

Mága Erika:

A természet királya

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy király. Úgy hívták, hogy a természet királya. Azért nevezték így, mert nagyon szerette a természetet, és aki a birodalmában valami kárt tett a természetben, nyomban börtönbe vetette. Egyszer ellopták a legszebb rózsáját. A szegény királynak majd összetört a szíve. Nyomban kihirdette, hogy aki megtalálja a rózsát, annak adja fele királyságát és a lányát feleségül. Ugyanis volt a királynak egy gyönyörű szép leánya is. A leány olyan szép volt, mint a tündöklő rózsa. Jöttek is százával a lovagok, hercegek rózsákkal, de még csak meg se közelítették a király virágának szépségét. Ugyanis az a rózsa tündökölt, mint a forró napsugár. A birodalomban volt egy cigánylegény, úgy hívták Dermenkő. Ez a Demenkő kertész volt, nagyon szerette a virágokat, növényeket. Hallotta, hogy ellopták a király rózsáját. Elhatározta, hogy megkeresi, visszaviszi a királynak, s elveszi a lányát feleségül. Ahogy megy, mendegél Dermenkő, ráesteledik és talál egy kis házat. Bemegy, s köszön illendően.

– Adjon isten jó estét, öreganyám!

– Szerencséd, hogy öreganyámnak szólítottál, különben halálfia volnál! Hol jársz, ahol még a madár se jár?

– Én a természet királyának csodaszép rózsáját keresem, amit elloptak. Tud-e segíteni?

– Tudok, persze! Egy rablóbanda járt erre és betértek hozzám. Ellopták az összes virágom, gyümölcsöm. Azt mondták, beledobják a fekete mocsárba.

– Ezt már nem tűrhetem! – kiáltott föl Dermenkő. – Köszönöm, hogy segített öreganyám! Meglássá, nemsokára visszakapja a virágait! Azzal elkészönt és tovább ment.

Amint ment, mendegélt, találkozott a zsványokkal. Náluk volt a rózsa és még ezerféle virág.

„Ha tönkretennék ezeket a virágokat, akkor az egész világ a pusztulásba menne! Ezt nem engedhetem!” – háborgott Dermenkő magában.

Azzal a rablók nyomába eredt és mindnek levágta a fejét, ugyanis Dermenkő olyan erős fiú volt, hogy nem volt neki párja a földkerekségen. Hazavitte az öreganyó összes virágát és a király rózsáját is. Elvette feleségül a királykisasszonyt. Azóta is tiszta, szép a király birodalma.

De ti is vigyázzatok rá, be ne szennyezzétek, mert akkor nagyon csúnya lesz a világ!

*Barcsi nagycsoportos
ővodás meséje:*

Mackó és a kismadár

Egyszer volt, hol nem volt, a bozótoson is túl, élt egy medvebocs. A szüleivel együtt lakott egy barlangban. A mackónak szép selymes szőre volt és fekete szeme. Még sapkát is hordott.

Egyszer, amint sétálni ment, meglátott egy beteg kis verebet. Megfogta, tenyerébe vette, majd hazavitte. Otthon egy puhára kibélelt kiskosárba tette. Láta ám, hogy a madárnak el van törve a szárnya. Bekötözte, majd visszatette a kosarába. A következő napok egyformán teltek. De egyszer csak a madár fölrepült a székre, másnap az asztalra, harmadnapra már nem volt semmi baja, elrepült.

A mackó másnap elment sétálni. Nagyon megéhezett, hát honnan, honnan nem, ott terem a madár, egy kis mézet tett a mackó elé. A mackó megette, hazament, de nagyon megszomjazott. Megint ott terem a madár, elvezeti őt egy friss vizű patakhoz, ott a mackó jót ivott és hazatért.

Akkor mesélte el a kismadár történetét, én is tőle hallottam.

E két mese a szolnoki Tisza Klub Környezetvédő Társadalmi Szervezet kiadásában megjelent Varázsdoboz című (Tisza Klub Füzetek 8.) kötetéből való.

F E J T Ö R Ö K

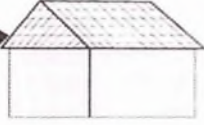
Kedves Gyerekek!

Ugye kellemesen telik a nyári szünidő?! Gondolom sokat strandoltok, kirándultok, hűvösebb napokon szívesen olvastok, vagy rejtvényeket fejtetek. Nosza, most ismét alkalmatok nyílik egy könnyebb agytornára.

Szórakozzatok jól!

„Félig képrejtvény” - Cigány írók művei

Bari Károly: Az anyja

Farkas Kálmán: Csisznyikói

Rostás-Farkas György: Tiétek a -em

Lakatos Menyhért: Csandra e

Ősi cigányszokások – Mondat kiegészítés

Lánykérés

A lány hajában és a fiú mellénél egyforma van.

A kisbaba megszületése után a ház négy szögletét

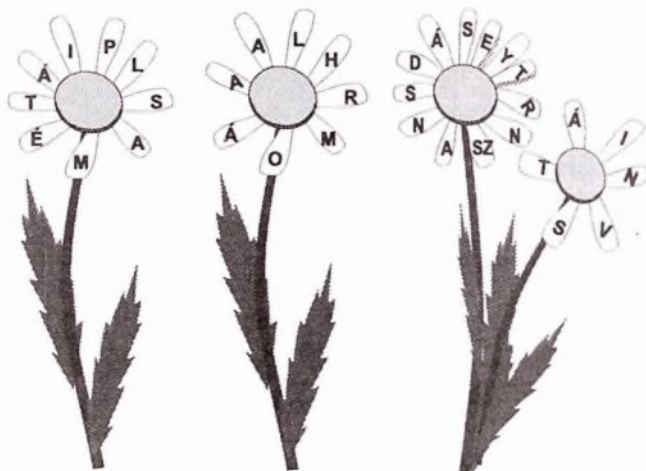

Keresztelés

A baba pólyájába. tesznek.

Cigány festőművészek

Ha a virágszirmokban lévő betűket helyesen olvassátok össze, három művész nevét kapjátok meg! Sajnos egyiküknek már csak az emlékét őrizzük, és csodálatos alkotásaiban gyönyörködhetünk!

A cigányság India elhagyása után ebbe az országba érkezett

A meghatározások alapján töltsétek ki a rejtvényt, majd a bal felső sarokból kiindulva a jobb alsó sarokba, átlósan összeolvasva megkapjátok az ország nevét!

fűszernövény ➡	
régén ebben sütötték a kenyeret ➡	
a virágok, bokrok, ápolója ➡	
nagyon fázik, vagy fél ➡	
ajkat, arcot tükörben fest ➡	
megbotlik ➡	
gömbölyű játékszer ➡	

Cigány mondások

- Amint főzöl, úgy ebédelsz!
- Csak a semmiben felesleges a só
- A görbe fa is ad árnyékot
- Az éhes szív árvaabb, mint az éhes gyomor

„Rom Som” 1995. május

A rejtvényekhez jó szórakozást kívánunk

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

Ballagási gondolatok

Bizonyára egyik legszebb nap lesz az életében **Ifj. Csorba Miklósnak** június 18.-a. Végzős társaival már hetekkel ezelőtt készült az alma matertől való búcsúzásra. Szülei **Csorba Miklós** és felesége **Terike** nagy szeretettel és gondoskodással készültek a nagyfiú ballagására. A kitartás, a szorgalom sikerrel járt. Ifj. Csorba Miklós elvégezte a nyolc általánost, s már azzal dicsekedhet, hogy felvették a Nyíregyházi Vasváry Pál Gimnáziumba. Itt folytatja tovább tanulmányait.

Ünnepség volt június 18.-án szombaton Nyíregyházán, a Nád utca 19-es kertes házban. Csorba Miklósné, Terike Nyíregyháza megyei jogú város cigány kisebbségi önkormányzatának elnökhelyettese, a gondoskodó cigányasszony felkészült a vendégek fogadására. Eljöttek a családhoz tartozó testvérek, rokonok, barátok, ismerősök.

Legalább harmincan ízlelték Terike húslevesét, a cigányos töltött

káposztát, a rántott és töltött hússokat, halat, süteményeket, s köszöntötték a nagyfiút Miklóst, aki a virágok mellé sok-sok ajándékot, szüleitől egy egész Hi-Fi berendezést kapott. Teljesült a vágya, kívánsága. Örült ő is, szülei is, hogy teljesíthették Miklós kívánságát. A Csorba családban Miklós mellett még ketten tanulnak. Richárd most megy a VII.-be, Julika VI.-os lesz. Rendesen, tisztességesen neveli gyerekeit a Csorba házaspár. Miklós, az apa immár 15. éve dolgozik szakmunkásként, mint targoncavezető, a Nyíregyházi Dohánygyárban. Családja és a felesége a mindene.

Miklós a tanulás mellett atletizál, teniszezik, több versenyen szerzett hírnevet magának, iskolájának, szüleinek. Az elektronika áll hozzá a legközelebb. Ha sikerrel veszi az akadályokat, bizonyára erre a pályára lép, ezen a területen igyekszik majd megalapozni jövőjét.

képviselik majd azt a cigány nemzetet, amelyik érdemi eséllyel indulhat az életben, s válhat hasznos tagjává közösségének és a magyar nemzetnek.

Csak az okos, felkészült, sokoldalúan képzett roma fiatalok előtt nyílnak értelmes jövő. És ezért áldozni kell! Elsősorban a cigány családoknak, a szülőknek. Nem lehet mindent másoktól, felülről várni. Saját maguknak is tenni, cselekedni kell, felismerni a tudás fontosságát. Igaztalan lennék, ha nem hívnám fel ezekre a tanuló, továbbképzésükre áldozó fiatalokra a cigány önkormányzatok és civil szervezetek figyelmét. Rájuk különös gonddal figyeljenek, segítsék őket. Úgy vélem ezen a szombaton a Csorba családban és az országban sok cigány családban nem csak a ballagó kisdíákot ünnepelték, hanem a tanulást, a tudás fontosságát is, amely a kiemelkedés, a siker alapja.

F.K.

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1176 Ft,
fél évre: 588 Ft,
negyedévre: 294 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5000 Szolnok,
Aranka utca 3.

Telefon:
(06) 56/372-269

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Természetes, hogy örült a lelkem, amikor meghívást kaptam Miklós ballagására. Sok-sok kisdíák ballagott országszerte ezen a napon. Köztük bizonyára nem kevesen roma tanulók is. Vajon őket ünnepelték-e? És ha igen, hogyan? Ahol tehették, ahol a cigány szülők rangot adtak a ballagásnak, ott ezt meg is tették. Ezzel is kiemelve a tanulás fontosságát, becsületét. A tanuló, szorgalmas, törekvő jobb életet kívánó, akaró roma fiatalok minden figyelmet, gondoskodást megérdemelnek. Ők

A tiszabezdédi Balogh Anita idén végezte el a 8. osztályt. Kisvárdán fog tovább tanulni, szakácsnak készül.

Országos vásárok naptára

2000. augusztus hónapra

**Augusztus 7.,
hétfő**

Putnok -oák,

**Augusztus 8.,
kedd**

Balkány -oák,
Gönc -oák,
Zalaegerszeg -oák,

**Augusztus 9.,
szerda**

Makó -oá,
Mezőcsát -oák,
Miskolc -osk,

**Augusztus 10.,
csütörtök**

Gyöngyös -oák,
Komádi -oá,
Mélykút -oák,
Szeged-
Cserepes sor -ok,

**Augusztus 11.,
péntek**

Miskolc -ok,
Pusztaszer -oák,
Sásd -oák,

**Augusztus 12.,
szombat**

Jászberény -oák,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Kiskunmajsa -oák,
Miskolc -ok,
Ózd -oák,
Pécs -ok,
Kiskundorozsma -ok,
Törökszentmiklós -oák,

**Augusztus 13.,
vasárnap**

Abony -oák,
Békéscsaba -av,
Csongrád -bv,
Dabas -oák,

Dabas-Sári -bv,
Dombóvár -ok,

Dunaújváros -oák,
Gyomaendrőd -oák,

Jászszer-
andrás -oák,
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Kenderes -bv,
Kiskunfélegyháza -oák,

Kunszer-
miklós -oák,
Miskolc -av,
Páztó -oák,
Pécs -oák,
Pécs -av,
Polgár -bv,
Szekszárd -oák,
Szeged-
Cserepes sor -k-jv,
Szent-
es -oá,
Szolnok -av,
Tiszakécske -oák,
Tompá -ok,
Vajszló -bv,
Zalaeger-
szeg -av,

**Augusztus 14.,
hétfő**

Bélapátfalva -oák,
Egyek -oák,

**Augusztus 15.,
kedd**

Fertőszent-
miklós -oák,

**Augusztus 16.,
szerda**

Jánoshalma -oák,
Miskolc -osk,
Vajszló -ok,

**Augusztus 17.,
csütörtök**

Ragály -oák,
Szeged-
Cserepes sor -ok,

**Augusztus 18.,
péntek**

Komádi -oák,
Miskolc -ok,

**Augusztus 19.,
szombat**

Csorna -bv,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Miskolc -ok,
Mohács -oák,
Pécs -ok,

**Augusztus 20.,
vasárnap**

Békéscsaba -av,
Böhönye -oák,
Csorna -bv,
Dunaföldvár -oák,
Galvács -bv,
Gyöngyös -oák,
Gyöngyös -av+mgv,

Jászfákóhal-
ma -oák,
Kaba -Ü.V.
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Kiskunfélegyháza -av,
Kötelek -bv,
Mélykút -bv,
Mórahalm -oák,
Nagydorog -bv,
Pécs -oák,
Pécs -av,
Szarvas -Ü.V.
Szászvár -oák,
Szászvár -av+mgv,
Szolnok -av,
Vác -oák,

**Augusztus 21.,
hétfő**

Szil -oák,

**Augusztus 23.,
szerda**

Miskolc -osk,

RÖVIDÍTÉSEK

av. = autóvásár
bv. = búcsúvásár
csv. = cserépvásár
k-jv. = közúti jármű vásár
kuv. = kutyavásár
LNv. = Lovas Napok vására
mgv. = munkagép vásár
nmv. = népművészeti vásár
oá. = országos állatvásár
oák. = országos állat- és kirakó vásár
ok. = országos kirakó vásár
osk. = országos sertés- és kirakó vásár
r. = régiségvásár
bv. = termékbemutató és vásár
üv. = ünnepi vásár

**Augusztus 24.,
csütörtök**

Szeged-
Cserepes sor -ok,

**Augusztus 25.,
péntek**

Déaványa -oá,
Miskolc -ok,

**Augusztus 26.,
szombat**

Jászár-
szállítás -oák,
Kapunár -oá,
Mezőbe-
rény -av+mgv,
Miskolc -ok,
Pécs -ok,
Sárbogárd -oák,
Kecskemét -ok,

**Augusztus 27.,
vasárnap**

Agostyán -bv,
Békéscsaba -av,
Csongrád -av,
Csorna -k-jv,
Dunaújváros -ok,
Farmos -oák,
Fülöpszállás -oák,
Kaposvár -ok,
Kaposvár -av,
Kecskemét -ok,
Kecskemét -k-jv,
Kiskőrös -oák,
Mezőtúr
„Túri Vásár”
mgv+oá,

Miskolc -av,
Nagykátá -oák,

Orgovány -oák,
Nagykőrös -oák,
Páztó -av,

Pécs -oák,
Pécs -av,
Pécsvárad -oák,
Szeged-Cserepes
sor -k-jv,
Szekszárd -oák,
Szolnok -av,
Csorna -k-jv,

**Augusztus 28.,
hétfő**

Kapunár -ok,
Szécsény -oák,

**Augusztus 29.,
kedd**

Pápa -oá,
Pincehely -oák,

**Augusztus 30.,
szerda**

Miskolc -osk,
Veszprém-
varsány -oák,

**Augusztus 31.,
csütörtök**

Szany -ok,
Szeged-
Cserepes sor -ok,

A vásárnapot
összeállította:
Wilhelm István

Szentandrásy István
alkotása

Fotó: Nyári Gyula

